

Tržište igara na sreću u Hrvatskoj: financijsko poslovanje i fiskalni učinak

Šimović, Hrvoje; Bajo, Anto; Primorac, Marko; Davidović, Marija; Jelavić, Filip

Source / Izvornik: **Fiscus : razborito i odgovorno upravljanje financijama javnog sektora, 2019, 4, 1 - 32**

Journal article, Published version

Rad u časopisu, Objavljena verzija rada (izdavačev PDF)

<https://doi.org/10.3326/hfiscus.2019.9>

Permanent link / Trajna poveznica: <https://urn.nsk.hr/urn:nbn:hr:242:219128>

Rights / Prava: [Attribution-NonCommercial-NoDerivatives 4.0 International/Imenovanje-Nekomercijalno-Bez prerada 4.0 međunarodna](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2025-01-31**

Repository / Repozitorij:

[Institute of Public Finance Repository](#)

Institut za
javne financije

FISCUS

Razborito i odgovorno upravljanje
financijama javnog sektora

**Tržište igara na
sreću u Hrvatskoj:
financijsko
poslovanje i
fiskalni učinak**

Br. 9 | listopad 2019.
doi: 10.3326/hfiscus.2019.9
ISSN 1849-9309

Hrvoje Šimović
Anto Bajo
Marko Primorac
Marija Davidović
Filip Jelavić

Tržište igara na sreću u Hrvatskoj: financijsko poslovanje i fiskalni učinak

U radu se analizira tržište igara na sreću u Hrvatskoj od 2010. do 2017., odnosno u razdoblju nakon stupanja na snagu Zakona o igrama na sreću, koji se uz nekoliko izmjena zadržao do danas. Detaljno se analizira financijski položaj tržišnih sudionika, fiskalni učinak i doprinos igara na sreću prihodima državnog proračuna.

Uvod

Tržište igara na sreću postupno se liberalizira. Nekadašnja monopolistička pozicija državnog poduzeća Hrvatske Lutrije (HL-a) u većini je segmenata igara na sreću narušena pojavom drugih priređivača takvih igara. To se nije dogodilo s lutrijskim igrama u kojima je HL i dalje monopolist, dok je u ostalim segmentima igara na sreću (klađenje, automat-klubovi i kasina) tržišna utakmica oštija. Digitalizacija znatno pridonosi rastu inovacija i ponude novih oblika igara na sreću. Tako su online klađenje, klađenje uživo, online kasina i loto igre online posljednjih godina dobro poznati korisnicima igara na sreću u Hrvatskoj, bilo da ih priređivači nude na osobnim računalima ili putem pametnih telefona.

Iako digitalizacija i agresivno oglašavanje utječu na rast potražnje igara na sreću, pojavljuje se i problem ovisnosti, posebice u mlađih osoba. Gotovo je svaki drugi stanovnik stariji od 15 godina uključen u neki oblik klasične lutrije, a svaki treći sudjeluje u nagradnim igrama kupnjom pojedinih proizvoda ili kupovanjem kod pojedinih prodavača. Četvrtina stanovnika igra nagradne igre u tiskovinama, a svaki se sedmi stanovnik kladi (Zoričić, Torre i Orešković, 2009.; Bodor i sur., 2018.).

Glavni je cilj rada analizirati tržište igara na sreću u Hrvatskoj te ocijeniti financijsku poziciju glavnih tržišnih sudionika. Pregledom literature može se utvrditi da takva analiza za Hrvatsku do sada nije napravljena. Nasuprot tome, postoje analize regulatornog okvira te pojavnosti (Anić i

Vouk, 2000.; Torre, Zoričić i Škifić, 2010.; Horak, Dumančić i Pošćić, 2017.), kao i problema ovisnosti koje su posljedica klađenja i kockanja (Zoričić, Torre i Orešković, 2009.). Osim analize financijskog položaja, u radu se analizira i fiskalni učinak sektora igara na sreću na proračunske prihode te ocjenjuje postojeći pravni okvir regulacije igara na sreću u Hrvatskoj.

Regulacija igara na sreću

Igre su oduvijek bile neizostavan pratilac društvenoga i individualnog života. Igrači se u njih najčešće s oduševljenjem uključuju te su spremni platiti visoku cijenu ne samo u novcu već i u vremenu, te preuzeti fizički i duhovni rizik jer klađenje i kockanje izazivaju ovisnost. Stoga je izuzetno bitno na odgovarajući zakonodavni način regulirati njihovo priređivanje i preventivno spriječiti kriminalne radnje. Slične probleme izazivaju i drugi poroci kao što su alkohol i duhanski proizvodi, koji zbog problema ovisnosti imaju cjenovno neelastičnu potražnju, pa ih država često oporezuje posebnim porezima na promet kako bi namaknula dodatna proračunska sredstva.

Regulacija igara na sreću u Europskoj uniji

Većina zemalja u svijetu organiziranje igara na sreću, posebice kockanje i klađenje, zabranjuje ili, češće, licenciranjem stavlja pod državni nadzor. Regulacija igara na sreću u Europskoj uniji (EU-u) uvelike se razlikuje među zemljama. U nekim se zemljama igre na sreću prepuštaju tržišnim odnosima (npr. u Austriji i Ujedinjenom Kraljevstvu), dok nordijske zemlje, primjerice, inzistiraju na zadržavanju državnog monopola (Torre, Zoričić i Škifić, 2010.).

U EU-u još ne postoje smjernice za priređivanje igara na sreću na zajedničkom tržištu. Sve članice EU-a priređuju igre na sreću prema nacionalnoj regulativi, uz obvezu poštovanja načela ravnopravnosti svih priređivača zainteresiranih za priređivanje igara na sreću koji ispunjavaju uvjete određene postojećim propisima pojedine zemlje članice (Horak, Dumančić i Pošćić, 2017.).

Regulacija igara na sreću u Hrvatskoj

U Hrvatskoj su igre na sreću regulirane Zakonom o igrama na sreću (NN 87/09, 35/13, 158/13, 41/14, 143/14, dalje u tekstu: Zakon), koji definira vrste, pravo priređivanja igara te metode utjecaja države na poslovanje priređivača igara na sreću.

Pravo priređivanja igara na sreću isključivo je u nadležnosti Vlade Republike Hrvatske. Ona, pak, to pravo posebnom odlukom, na prijedlog Ministarstva financija, može prenijeti na trgovačka društva i neprofitne organizacije. Priređivači igara na sreću moraju imati sjedište u Hrvatskoj. Već je u uvodu spomenuto kako u području lutrijskih igara i dalje monopol ima HL, dok je u ostalim segmentima igara na sreću – klađenju, automat-klubovima i kasinima – tržište donekle liberalizirano. Osim odobrenja za rad, Vlada posebnom odlukom propisuje i maksimalan broj trgovačkih društava kojima se odobrava priređivanje igara klađenja, automat-klubova i kasina (Odluke o davanju prava priređivanja za svaku pojedinu kategoriju igara na sreću, NN 116/18.).

Osim odobrenja za rad, država propisuje niz specifičnih pravila i ograničenja kojih se priređivači igara na sreću moraju držati. Tako postoje brojni pravilnici (detaljnije vidjeti popis literature)

kojima država dopunjuje sam Zakon i preciznije regulira nagradne igre, klađenje na daljinu, online kasina, minimalne prostorne i tehničke uvjete za priređivanje igara na sreću u kasinima te na automatima i uplatnim mjestima kladionica.

Velik dio prihoda priređivača igara odlazi u državni proračun. Naime, Zakon propisuje poreze na dobitke od igara na sreću, ali i naknade (godišnje i mjesečne) koje plaćaju priređivači igara na sreću te definira programe koji se financiraju iz prihoda ostvarenih od igara na sreću. Primjerice, dijelom tog novca se financiraju organizacije koje pridonose borbi protiv svih oblika ovisnosti, promiču razvoj sporta, bave se socijalnom i humanitarnom djelatnošću, zadovoljavaju potrebe osoba s invaliditetom, bave se kulturom i tehničkom kulturom te pridonose razvoju civilnog društva. Za financiranje takvih programa država izdvaja 50% naknada od priređivanja igara na sreću.

Tržište igara na sreću u Hrvatskoj

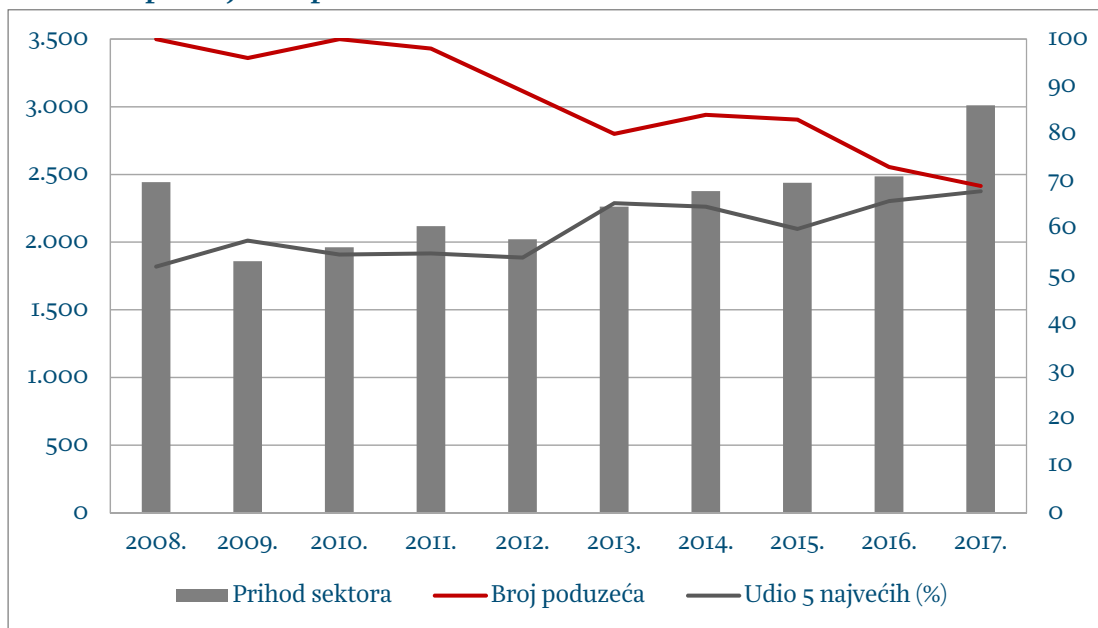
Tržište igara na sreću obuhvaća poduzeća koja se prema nacionalnoj klasifikaciji djelatnosti (NKD) bave kockanjem i klađenjem (NKD 9.2000). Međutim, dio poduzeća registriranih za obavljanje djelatnosti organiziranja igara na sreću nalazi se i u drugim kategorijama NKD-a, primjerice u kategoriji hotela i sličnih objekata, u djelatnosti proizvodnje igara i igračaka, nespecijaliziranoj trgovini na veliko te u ostalim zabavnim i rekreacijskim djelatnostima i sl., što je osobito često u djelatnosti kasina. Ta činjenica otežava analizu pa je fokus samo na poduzećima koja su registrirana za obavljanje djelatnost kockanja i klađenja (NKD 9.2000).

Osnovni sektorski pokazatelji: prihodi, broj poduzeća, zaposlenost i profitabilnost

U razdoblju 2008. – 2017. u djelatnostima kockanja i klađenja zabilježen je pad broja poduzeća, odnosno rast koncentracije tržišta (grafikon 1.), što je ponajprije rezultat pripajanja i akvizicija – posebice 2013. i 2016. Naime, 2013. Admiral International Kasinos pripojen je društvu Captura, društvo Osmica društvu International Evona, a ABCAstoria Prvoj sportskoj kladionici (PSK). Sličan se rasplet primjećuje i u 2016., kada je došlo do niza pripajanja – Hattrick je pripojen društvu PSK, Tempo-Star Germania Sportu, dok su Captura, Bolus i Blue Sky ušli pod okrilje Interigre. Pripajanja su se uglavnom događala među povezanim društvima na način da su vlasnici više tvrtki-kćeri spajali u jedinstveno poduzeće.

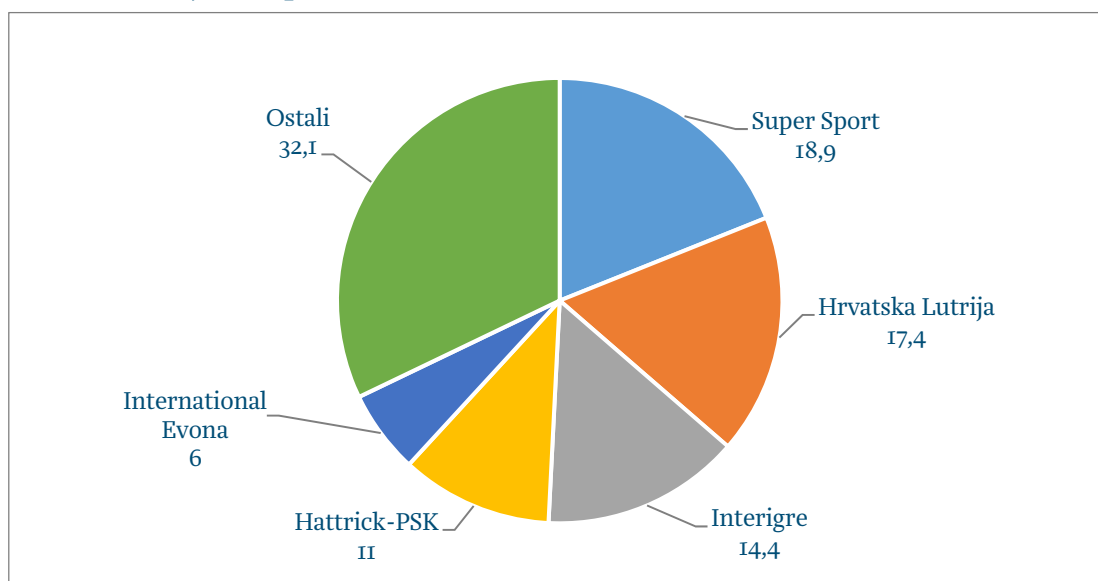
Unatoč padu ukupnog broja poduzeća u tom sektoru, zabilježen je znatan porast prihoda, koji je u 2017. iznosio više od 3 mlrd. kn. Također, zbog povećanja koncentracije u sektoru, gotovo se 70% prihoda u djelatnosti u 2017. odnosilo na pet najvećih poduzeća po ostvarenom prometu (Super Sport, HL, Interigre, Hattrick-PSK i International Evona), što je znatno povećanje u odnosu na 2009., kada su ti prihodi iznosili samo 52%.

Grafikon 1. Prihod sektora (u mil. kn), broj poduzeća i udio pet najvećih poduzeća

Izvor: obrada autora prema podacima FINA-e

Grafikon 2. Struktura ukupnog prometa sektora po najvećim poduzećima u 2017. (u %)

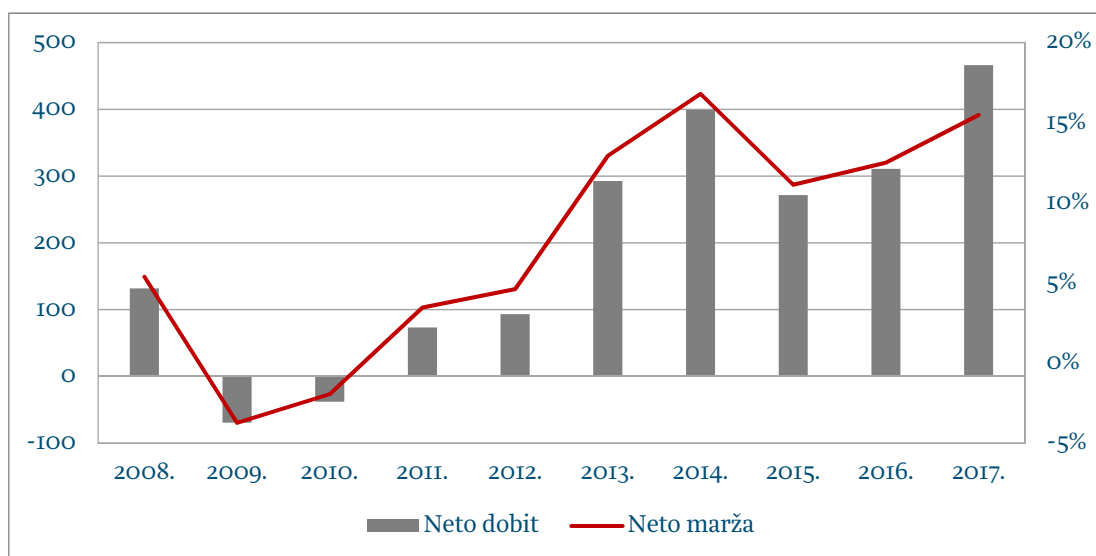

Izvor: obrada autora prema podacima FINA-e

Rast dobiti na razini sektora bio je veći od rasta prihoda, što je neto maržu sektora dovelo na oko 15% (grafikon 3.). Dobit sektora uvelike je određena rezultatom kladionica, ponajprije Super Sporta i Hattrick-PSK-a, a u posljednjih nekoliko godina i HL-a. Dobit Super Sporta od 292 milijuna kuna u 2017. čini 63% dobiti sektora (s Hattrick-PSK-om i HL-om to je više od 90%).

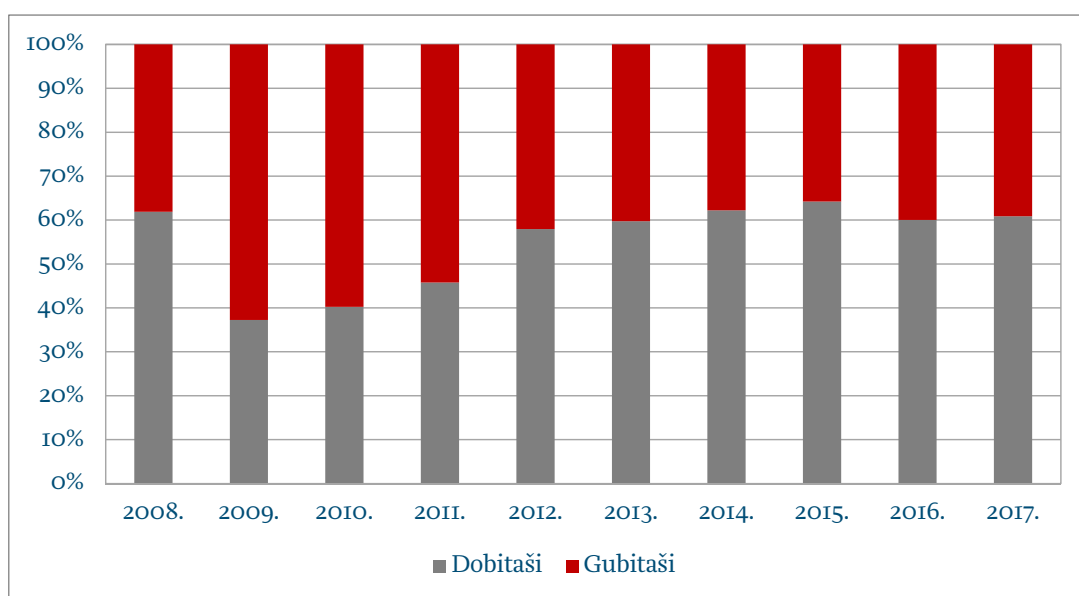
Grafikon 3. Neto dobit (mil. kn) i neto marža (%)

Izvor: obrada autora prema podacima FINA-e

Bez obzira na zadovoljavajuće ukupne rezultate, među poduzećima postoje velike razlike u profitabilnosti. Grafikon 4. upućuje na postojanost relativnog udjela gubitaka u sektoru koji se kreće oko 40%, unatoč porastu dobiti na razini sektora. Osim toga, bez obzira na zadovoljavajuće rezultate cijelog sektora, ta činjenica nije uzrokovala znatniji priljev novih konkurenata. Naime, u posljednje dvije godine sektoru se pridružilo samo pet novih poduzeća, uz istodobnu odjavu čak njih 19.

Grafikon 4. Udio gubitaka i dobitaša

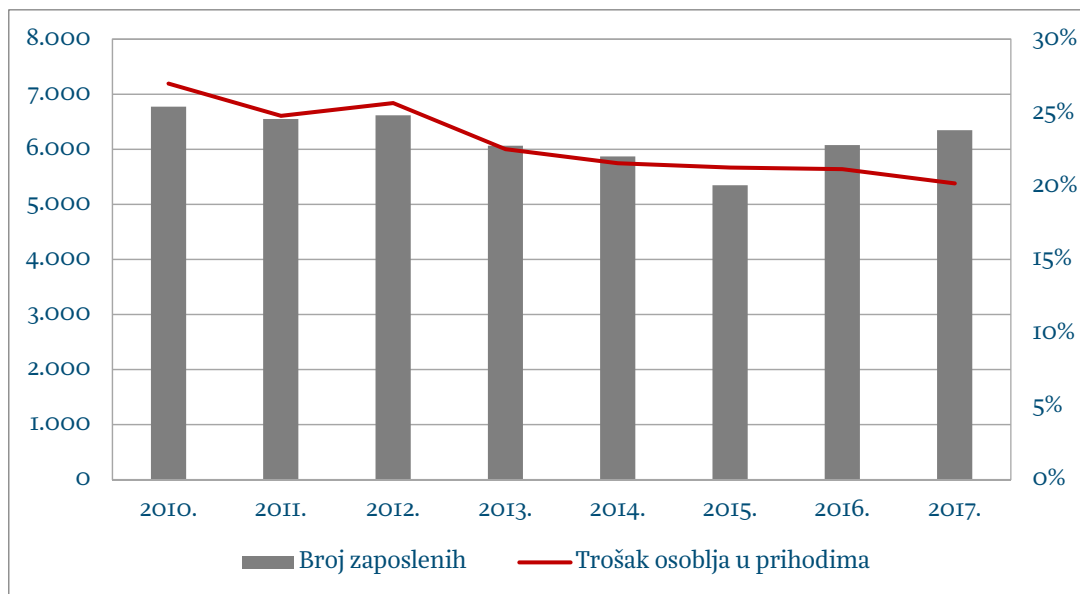

Izvor: obrada autora prema podacima FINA-e

Na kraju 2017. u djelatnosti kockanja i klađenja bilo je zaposleno 6.300 osoba, što je za 500 osoba manje nego 2010., ali i tisuću osoba više u usporedbi s 2015. Broj zaposlenih uglavnom nije pratio rast prihoda u posljednjih pet godina, pa je i produktivnost zaposlenih rasla (grafikon 6.). Prihod po zaposlenom 2010. iznosio je 281.000 kn, a u 2017. godini 504.000 kn, što je rast od gotovo 80%.

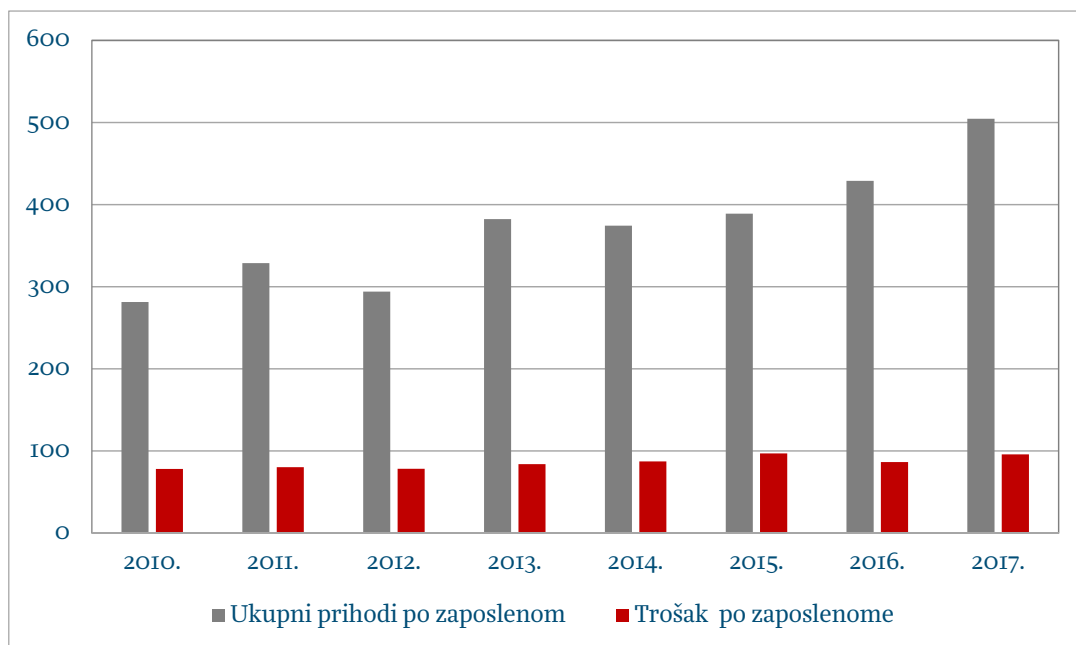
Takav rast produktivnosti rada teško je zamijetiti u ostalim djelatnostima, što tu djelatnost čini atraktivnom za ulaganje.

Grafikon 5. Zaposlenost (tis. kn) i trošak osoblja (u %)

Izvor: obrada autora prema podacima FINA-e

Grafikon 6. Prihod i trošak osoblja (u tis. kn)

Izvor: obrada autora prema podacima FINA-e

Grafikon 6. pokazuje da su prosječne godišnje bruto plaće (trošak osoblja po zaposlenome) rasle sporije od prihoda po zaposlenome, što je rezultiralo većom dobiti sektora. Iako je broj zaposlenih u 2017. približno 18% niži nego u 2010., ukupna masa plaća ipak je 30% viša, što pokazuje rast plaća koji je u promatranom razdoblju u prosjeku bio oko 2% u godini. Ostali troškovi rasli su znatno brže od troškova osoblja.

Financijski i pokazatelji

Likvidnost sektora u promatranom razdoblju i pokazatelj financijske stabilnosti osjetno su porasli (tablica 1.). Tako je u 2017. koeficijent trenutne likvidnosti bio znatno iznad kritične vrijednosti od 0,5, koeficijent ubrzane likvidnosti znatno iznad kritične vrijednosti od 1, a koeficijent financijske stabilnosti znatno ispod kritične vrijednosti od 1.

Tablica 1. Pokazatelji likvidnosti i financijske stabilnosti

	2010.	2011.	2012.	2013.	2014.	2015.	2016.	2017.
Koeficijent trenutne likvidnosti	0,26	0,25	0,38	0,46	0,51	0,61	0,79	0,93
Koeficijent ubrzane likvidnosti	0,83	0,81	0,99	1,22	1,16	1,46	1,38	1,60
Koeficijent tekuće likvidnosti	0,89	0,85	1,03	1,26	1,19	1,49	1,43	1,64
Koeficijent financijske stabilnosti	1,13	1,27	0,96	0,77	0,82	0,68	0,73	0,64
Koeficijent zaduženosti	0,78	0,82	0,76	0,67	0,69	0,58	0,53	0,48
Koeficijent vlastitog financiranja	0,22	0,18	0,24	0,33	0,31	0,42	0,47	0,52
Koeficijent financiranja	3,48	4,42	3,09	2,05	2,25	1,36	1,14	0,91
Faktor zaduženosti (broj godina)	3,76	4,67	4,46	4,76	5,84	4,16	4,50	3,02
Ekonomičnost ukupnog poslovanja, u %	99,89	106,83	104,98	119,19	121,69	115,95	116,44	121,94
Rentabilnost prometa bruto, u %	-0,11	6,39	4,74	16,10	17,83	13,76	14,12	17,99
Rentabilnost prometa neto, u %	-1,83	3,40	2,46	12,61	16,65	10,56	11,57	14,40
Rentabilnost ukupne imovine bruto, u %	-0,15	8,93	5,77	22,37	23,41	13,08	14,48	19,76
Rentabilnost vlastitog kapitala, u %	-11,26	25,79	12,27	53,50	71,08	23,71	25,33	30,26

Izvor: obrada autora prema podacima FINA-e

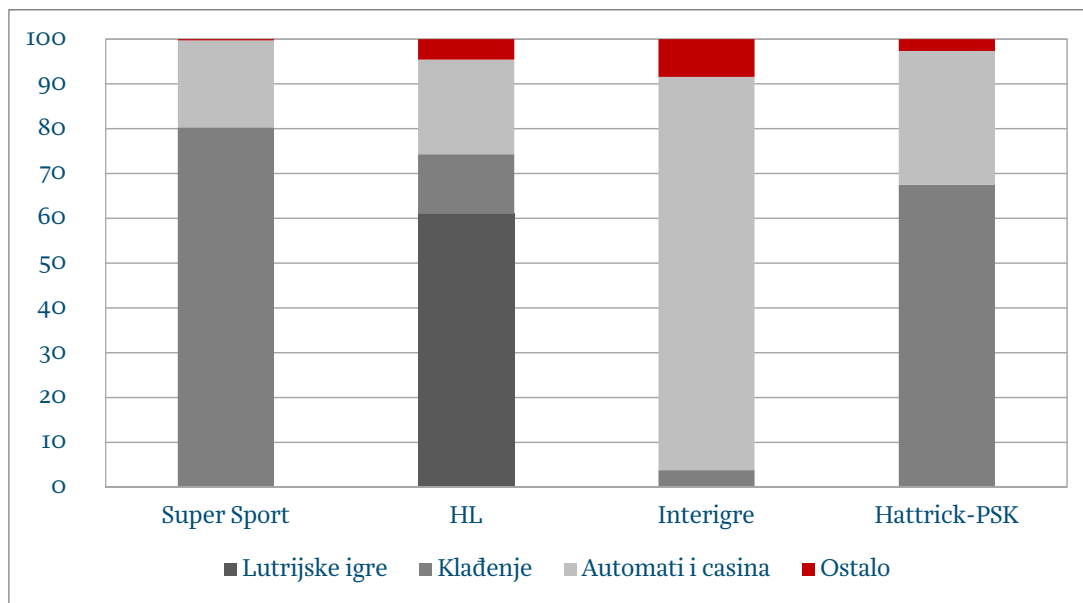
Porast profitabilnosti u djelatnosti kockanja i klađenja s godinama je donio i znatno poboljšanje zaduženosti. Koeficijent zaduženosti od 2013. u prihvatljivom je rasponu, a koeficijent vlastitog financiranja u 2017. porastao je iznad 50%, a u toj se godini i koeficijent financiranja spustio ispod kritične vrijednosti od 1. Faktor zaduženosti u većini promatranog razdoblja kretao se ispod kritične vrijednosti od 5, osim u 2014. Pokazatelji profitabilnosti upućuju na znatne povrate koji se ostvaruju u tim djelatnostima, doduše uz naglašenu volatilitnost (tablica 3.). Posljednji podatci

govore o zadovoljavajućem povratu na imovinu većemu od 15% i o povratu na vlastiti kapital od oko 30% u 2017.

Analiza tržišta prema vrstama igara na sreću

Cjelokupna djelatnost kockanja i klađenja može se promatrati prema vrstama igara na sreću, a to su lutrijske igre, kasina, automat-klubovi i kladionice. Analizu otežava činjenica što su pojedina poduzeća, posebice veća, uključena u nekoliko djelatnosti. S obzirom na koncentraciju tržišta, četiri glavna poslovna subjekta (Super Sport, HL, Interigre i Hattrick-PSK) čine više od 60% tržišta. Svaki od njih lider je u pojedinom segmentu tržišta igara na sreću (grafikon 7.).

Grafikon 7. Struktura prihoda za četiri najveća subjekta u sektoru kockanja i klađenja (u %)

Izvor: obrada autora prema podacima FINA-e

HL ima isključivo pravo priređivanja lutrijskih igara, dok istodobno sudjeluje i u ostala tri segmenta. Kladionice, koje su najveći generatori profitabilnosti sektora, posluju i u djelatnosti automata i kasina. Zbog koncentracije prihoda i dobiti te preklapanja među tržišnim segmentima, veće su kompanije svrstane u segmente koji im po strukturi prihoda najviše odgovaraju. HL, iako zastupljen u sva četiri segmenta, većinu svog prihoda ostvaruje lutrijskim igrama, pa se promatra zasebno. Super Sport i Hattrick-PSK glavninu prihoda ostvaruju od kladionica, pa su svrstani u tu djelatnost, iako se uključeni i u djelatnosti kasina. Interigre glavninu prihoda stječu u automat-klubovima i kasinima. Iako prva dva mjesta po izravnim prihodima od kasina pripadaju Super Sportu i HL-u, koji iz tih djelatnosti generiraju 110 mil. kn odnosno 80 mil. kn, oni su isključeni iz analize pokazatelja kasina jer je nemoguće istodobno odvojiti taj rezultat od ostalih njihovih aktivnosti.

Uz agregirane pokazatelje sektora dobivene apsolutnim zbrojem rezultata svih kompanija, ponedje će biti prikazani i medijalni pokazatelji kako bismo obuhvatili i kompanije čiji bi doprinos pokazatelju

sektora inače bio zanemariv. Kako je koncentracija u svim segmentima prilično velika, pokazatelji utemeljeni na kumulativnim vrijednostima uglavnom su određeni najvećim kompanijama.

Hrvatska Lutrija i lutrijske igre

Zbog svog monopolističkog položaja u segmentu lutrijskih igara analizira se isključivo HL. Prihod HL-a čini oko 17% prihoda od kockanja i klađenja, uz zaposlenost od oko 18%, a njegov doprinos profitu iznosi samo 10%.

Tablica 2. Rezultati HL-a i usporedba s drugim djelatnostima u 2017.

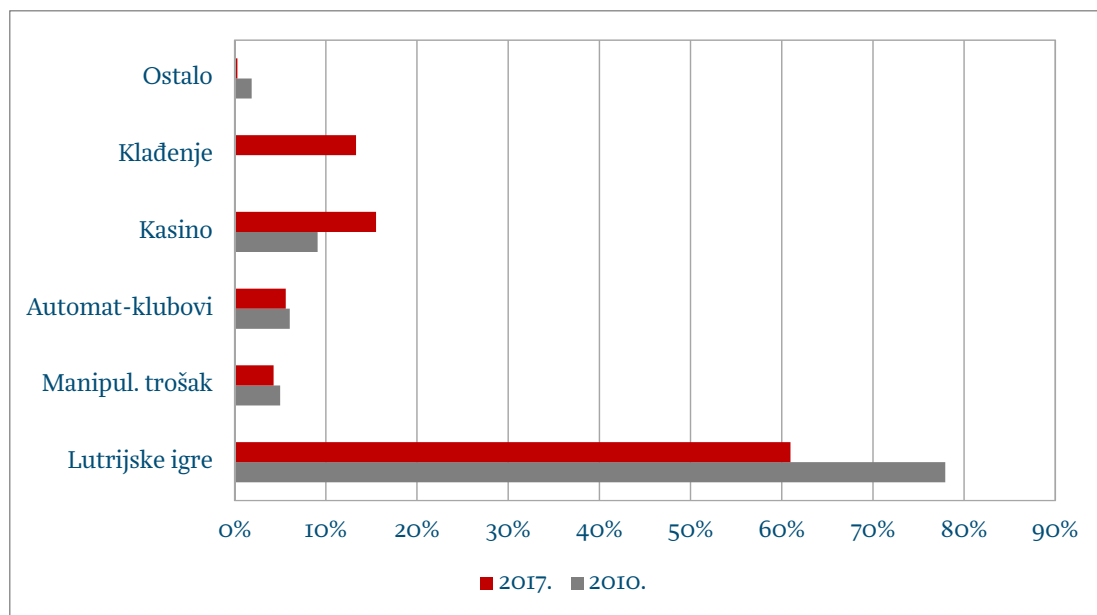
HRK (mil.)	Prihod	Zaposleni	EBITDA	EBIT	Neto dobit
HL	525	1.214	81	56	45
Kasina	297	871	8	-42	-41
Automat-klubovi	1.392	2.473	279	119	96
Kladionice	1.467	3.152	554	464	378
Ukupno sektor kockanja i klađenja	3.156	6.578	837	591	475
Udio HL-a u ukupnom kockanju i klađenju (%)	17	18	10	9	10

Izvor: obrada autora prema podacima FINA-e

Prosječna stopa rasta prihoda HL-a u razdoblju 2010. – 2017. iznosila je skromnih 1% u godini, što je ispod prosjeka industrije (oko 9%). Rezultat temeljnoga lutrijskog poslovanja bio je još lošiji od toga, ali je djelomično kompenziran novim segmentima poput kasina i klađenja. Tako je slab rast prihoda rezultat pasivnosti HL-a od ulaska u ostale segmente igara na sreću, zbog čega nije glavni „igrač“ na tržištu.

Bez obzira na lutrijski monopol, posljednjih nekoliko godina HL intenzivnije ulazi u druge tržišne segmente poput kladionica, automata i kasina (grafikon 8.). Moguće je očekivati da će se HL i ubuduće zadržati kao jedan od vodećih sudionika na tržištu igara na sreću.

**Grafikon 8. Promjena strukture prihoda HL-a
(usporedba 2010. i 2017., u%)**

Izvor: obrada autora prema podacima FINA-e i HL-a (2018.)

HL je po profitabilnosti ispod djelatnosti kladionica, a po EBITDA marži i ispod djelatnosti kasina i automat-klubova (v. tablicu 3.). Tek na neto razini HL uspijeva preći djelatnosti kasina i automat-klubova jer je manje kapitalno intenzivna tvrtka pošteđena dugova i amortizacije.

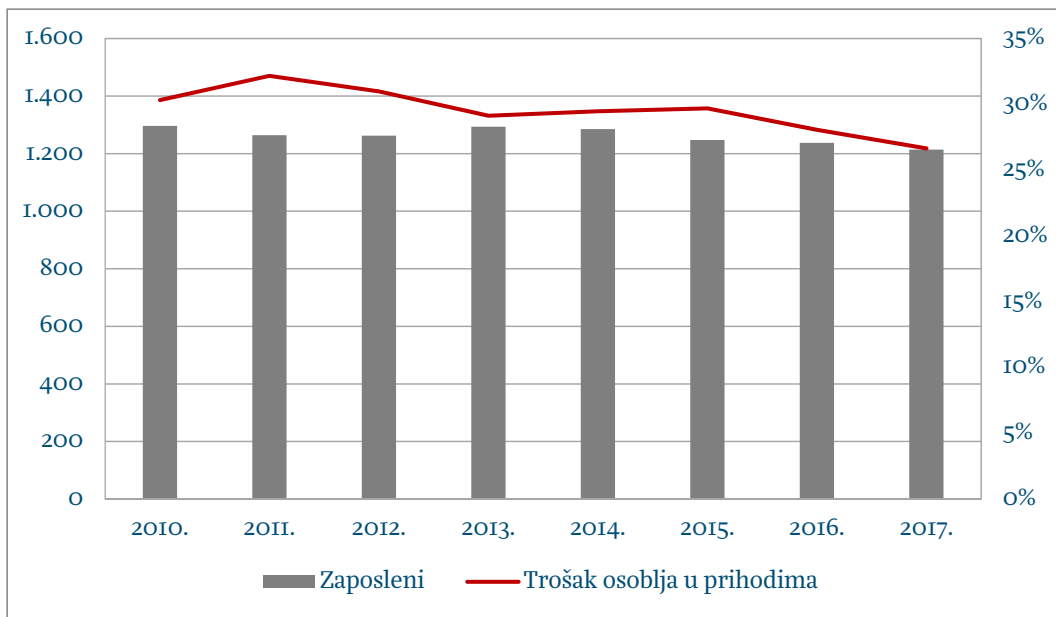
Tablica 3. Profitabilnost HL-a i usporedba s drugim djelatnostima u 2017. (u %)

	Marže	EBITDA	EBIT	Neto	ROE	ROCE
HL d.o.o.		15	11	9	49	47
Kasina (medijan)		18	11	3	8	6
Automat-klubovi		20	9	7	17	11
Kladionice		38	32	26	40	31
Ukupno sektor kockanja i kladjenja		27	19	15	30	22

Izvor: obrada autora prema podacima FINA-e

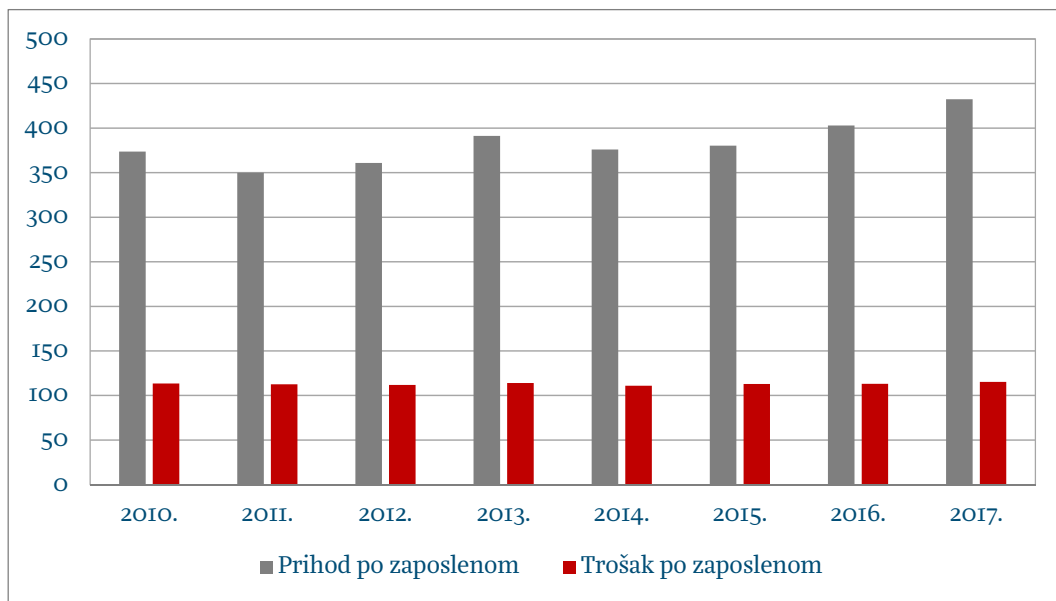
Grafikon 9. pokazuje kako je ukupna zaposlenost u HL-u od 2010. bila prilično stabilna. Trošak po zaposlenome prosječno je oko 20% viši od prosjeka sektora (grafikon 10.). U HL-u je u 2017. prosječni godišnji trošak po zaposlenome bio oko 115.000 kn, dok je na razini sektora 95.000 kn.

Grafikon 9. Zaposlenost i trošak osoblja u HL-u (u tis. kn)

Izvor: obrada autora prema podacima FINA-e

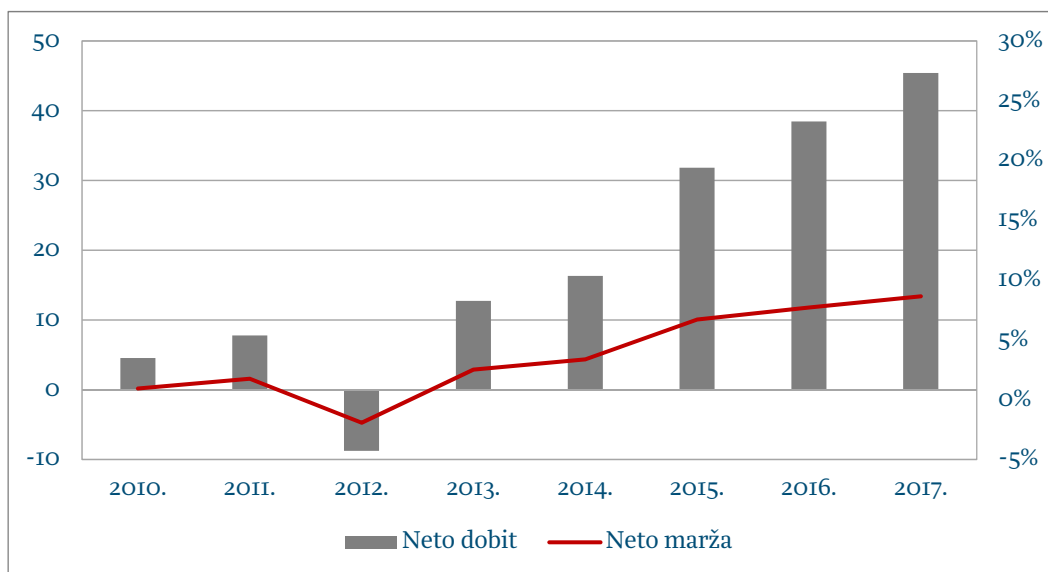
Grafikon 10. Prihod i trošak osoblja u HL-u (u tis. kn)

Izvor: obrada autora prema podacima FINA-e

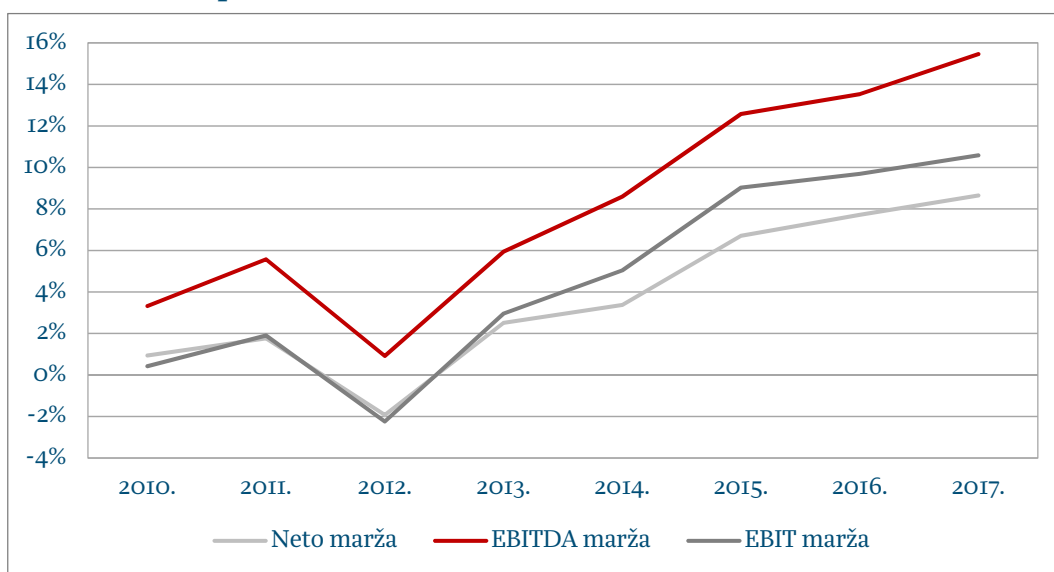
Neto marža u 2017. iznosila je 9%, a rast profitabilnosti predočuju grafikoni 11. i 12.

Grafikon 11. Neto dobit (mil. kn) i neto marža u HL-u

Izvor: obrada autora prema podacima FINA-e

Grafikon 12. Profitabilnost HL-a

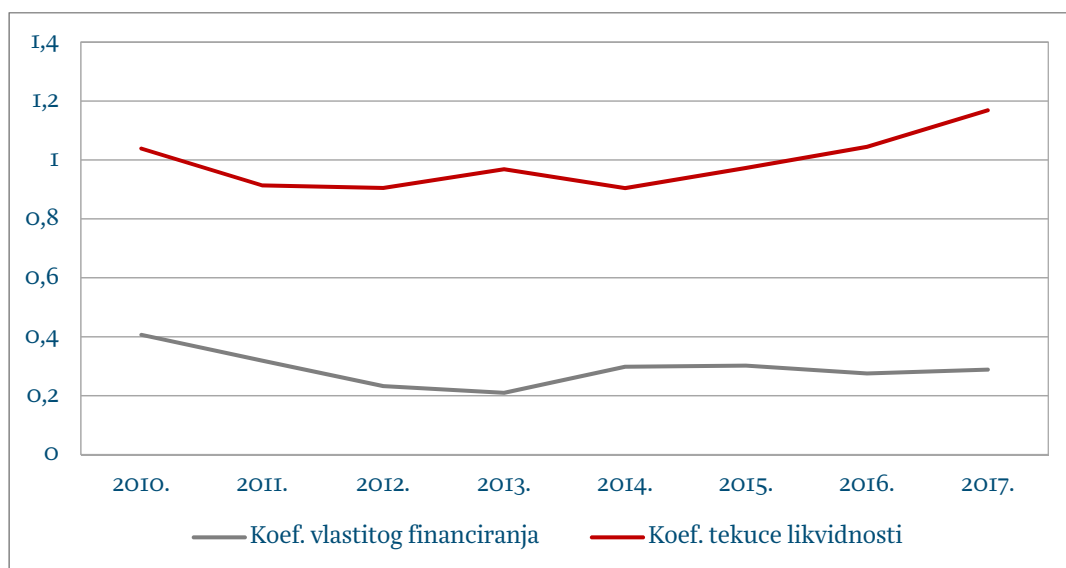

Izvor: obrada autora prema podacima FINA-e

Likvidnost i zaduženost HL-a nešto su slabiji od prosjeka sektora kockanja i klađenja (grafikon 13.). Obveze se uglavnom odnose na obveze prema dobitnicima lutrije, koji se isplaćuju u duljemu vremenskom razdoblju. U sektoru kockanja i klađenja nužno je odvojiti dio likvidnosti za eventualne isplate dobitaka korisnicima, stoga se dio novčanih sredstava može tretirati kao radni kapital, a ne isključivo kao višak likvidnosti.

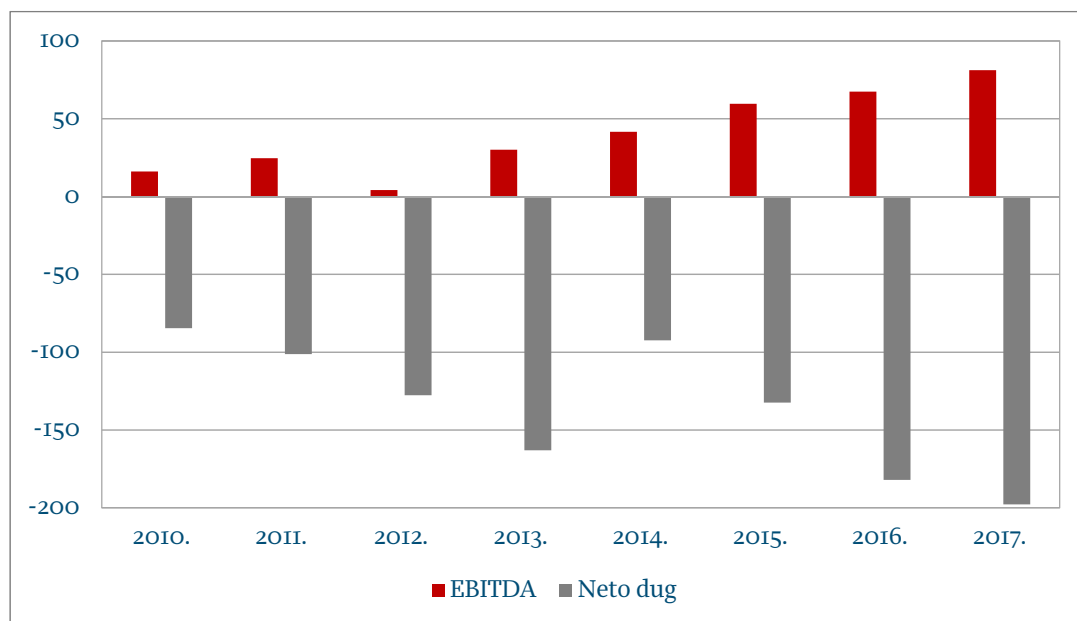

Grafikon 13. Tekuća likvidnost i zaduženost u HL-u

Izvor: obrada autora prema podacima FINA-e

Grafikon 14. Neto dug i EBITDA HL-a (u mil. kn)

Izvor: obrada autora prema podacima FINA-e

Kladionice

Iako u Hrvatskoj relativno mali broj poduzeća ima dozvolu za obavljanje djelatnosti klađenja (samo šest), po prihodu i dobiti to je uvjerljivo najveći segment unutar sektora kockanja i klađenja. Iz analize je isključen HL jer on samo manji dio prihoda ostvaruje od klađenja. Nasuprot tome, poduzeće Interigre u cijelosti je uključeno u analizu, iako samo jedan njegov dio (Stanleybet) obavlja djelatnost klađenja (i to u apsolutno i relativno manjem obujmu). Poduzeće Interigre uključeno je i u analizu kladionica i automat-klubova.

Tablica 4. Pregled rezultata glavnih subjekata u djelatnosti klađenja u 2017.

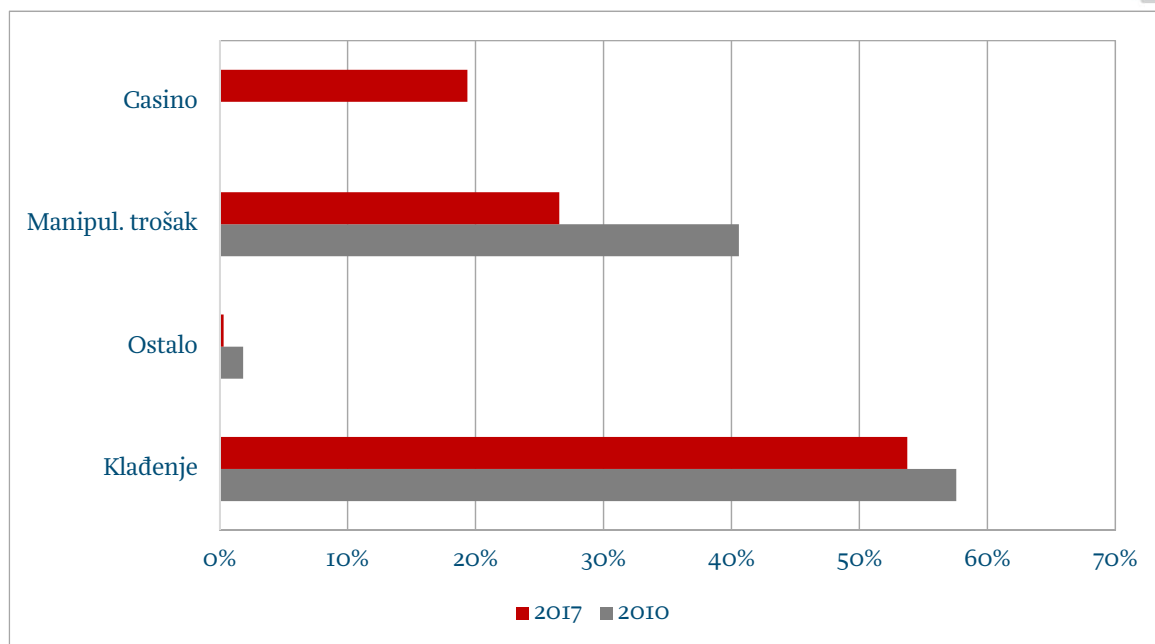
HRK(mil.)	Prihod	Zaposleni	EBITDA	EBIT	Neto dobit
Super Sport	570	945	352	347	292
Interigre	434	859	67	-2	-2
Hattrick-PSK	332	753	137	128	95
Germania Sport	128	486	12	8	9
Favorit sportska Kladionica	3	109	-15	-16	-16
Ukupno (kladionice)	1.467	3.152	554	464	378
Udio u ukupnom kockanju i klađenju (%)	46	48	66	79	80

Izvor: obrada autora prema podacima FINA-e

Kladionice su najveći generatori profitabilnosti sektora kockanja i klađenja, a uključene su i u djelatnosti automata i kasina. Kada se ne bi izdvojio utjecaj tih velikih kompanija iz djelatnosti kasina i automat-klubova, njihovi bi pokazatelji bili iskrivljeni.

Djelatnost kladionica u razdoblju 2010. – 2017. bilježi prosječnu godišnju stopu rasta prihoda od 8%, što je na razini rasta sektora igara na sreću. Međutim, ako se isključi skok u 2017., prosječni godišnji rast iznosi samo 4%. Rast u 2017. generirao je Super Sport, i to uglavnom u djelatnosti kasina. Od te godine poduzeće nudi kasino-igre preko interneta, što mu je donijelo dodatnih 100 mil. kuna prihoda (grafikon 15.).

Grafikon 15. Promjena strukture prihoda Super Sporta (usporedba 2010. i 2017., u %)

Izvor: obrada autora prema podacima FINA-e

Profitabilnost klađenja nešto je iznad prosjeka sektora kockanja i klađenja (tablica 5.), a uvelike je određena rezultatima Super Sporta i Hattrick-PSK-a. Zbog svoje veličine Super Sport ima dominantan utjecaj na prosječne pokazatelje (nešto manje na medijan).

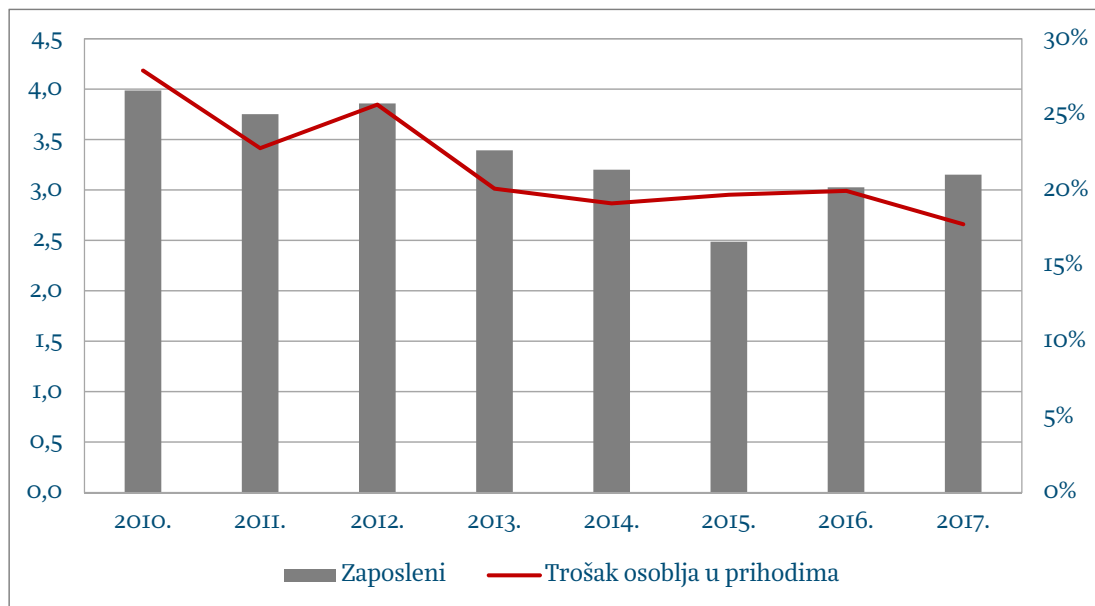
Tablica 5. Profitabilnosti u djelatnosti kladionica u 2017. (u %)

Marže	EBITDA	EBIT	Neto	ROE	ROCE
Super Sport	62	61	51	52	50
Interigre	15	0	0	-1	2
Hattrick-PSK	41	39	28	67	36
Germania Sport	10	6	7	50	37
Favorit sportska Kladionica	-421	-466	-448	58	-420
Prosjek kladionice	38	32	26	40	31
Medijan kladionice	15	6	7	52	36
Prosjek sektora kockanja i klađenja	27	19	15	30	22

Izvor: obrada autora prema podacima FINA-e

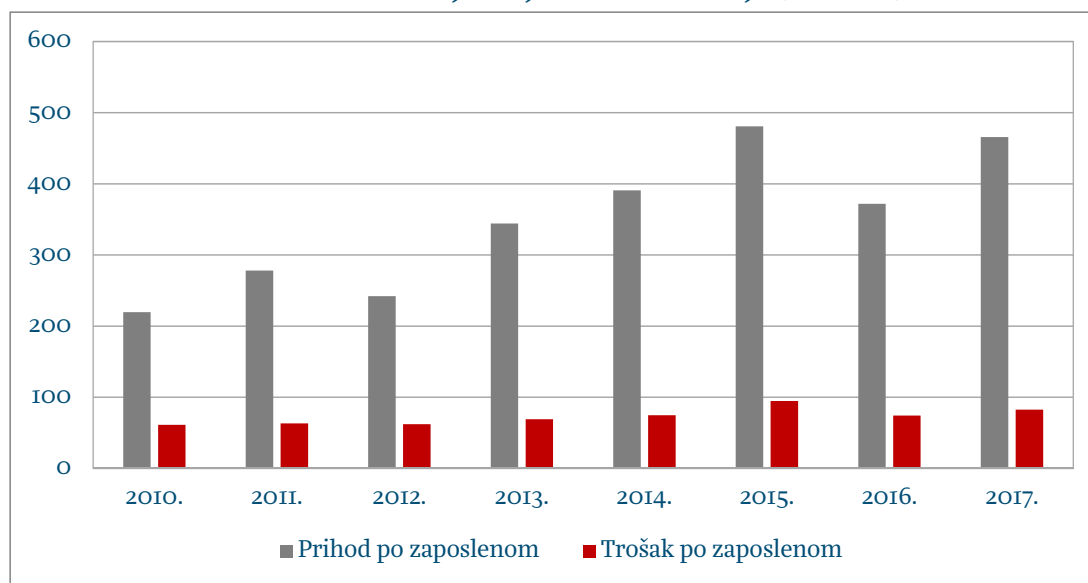
U razdoblju 2010. – 2015. smanjivao se broj zaposlenih u djelatnosti klađenja (grafikon 16.), da bi rastao u posljednje dvije godine obuhvaćene analizom.

Grafikon 16. Zaposlenost (u tis. kn) i trošak osoblja u djelatnosti klađenja (u %)

Izvor: obrada autora prema podacima FINA-e

Grafikon 17. Prihod i trošak osoblja u djelatnosti klađenja (u tis. kn)

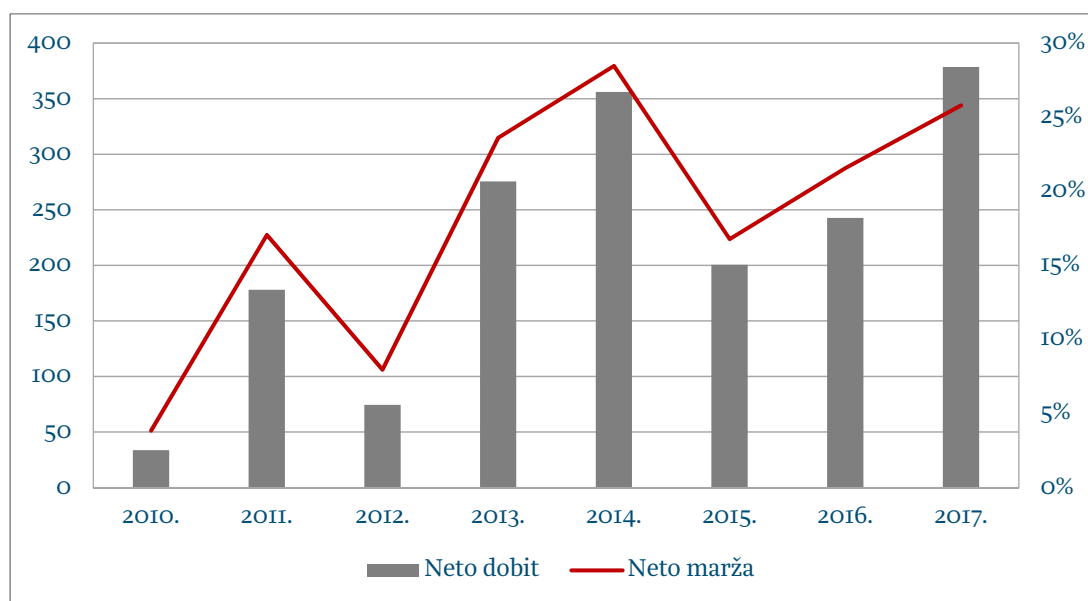

Izvor: obrada autora prema podacima FINA-e

Klađenje bilježi znatan rast produktivnosti zaposlenika (grafikon 17.), što je vjerojatno posljedica preusmjerenja igrača na online igre. Osim toga, u promatranom razdoblju plaće su u prosjeku rasle oko 4% u godini.

Kladionice su, usprkos svim izazovima s kojima se susreću (poput neloyalne i nelegalne online konkurencije), u 2017. ostvarile zavidne rezultate neto dobiti i neto marže (grafikon 18.). U tome dominira kladionica Super Sport. EBITDA marže u kladionicama u uspješnim godinama premašuju 30% (grafikon 19.). Međutim, zbog dominantne uloge Super Sporta, te financijske pokazatelje treba uzeti s rezervom.

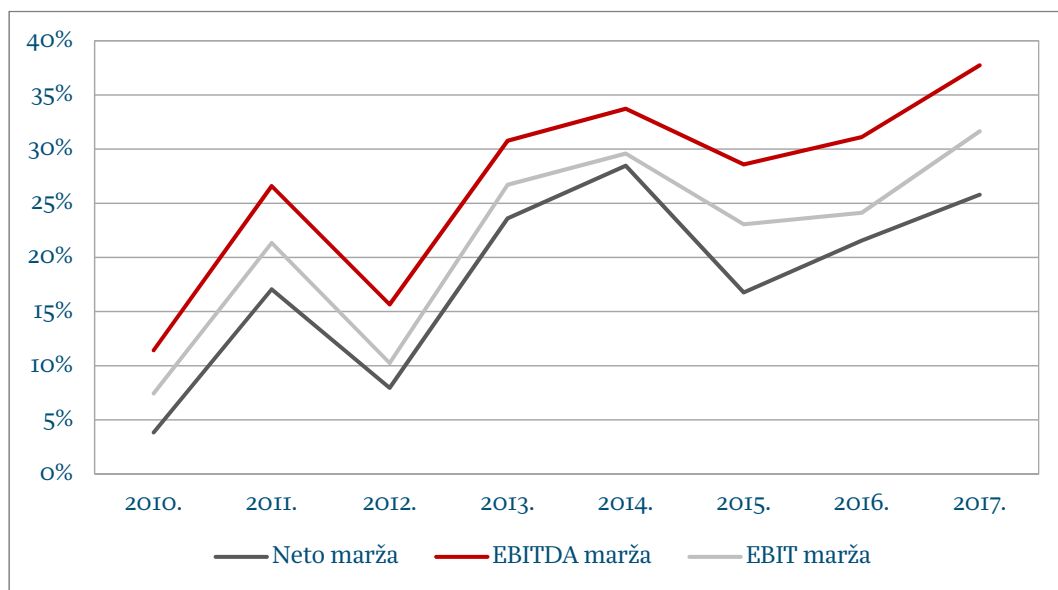
Grafikon 18. Neto dobit (u mil. kn) i neto marža u djelatnosti kladionica (u %)

Izvor: obrada autora prema podacima FINA-e

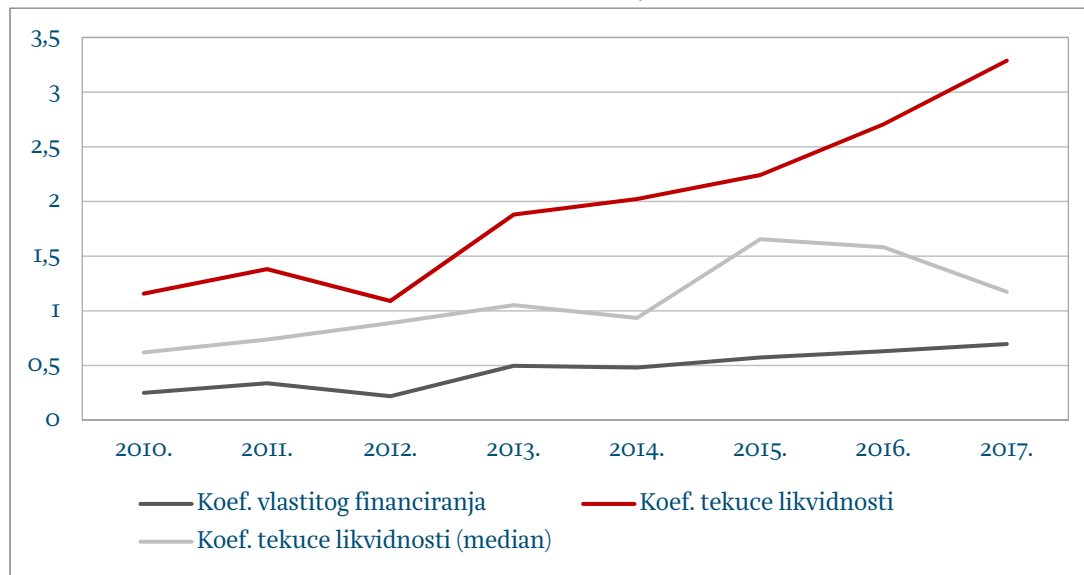
Grafikon 19. Profitabilnost u djelatnosti kladionica (u %)

Izvor: obrada autora prema podacima FINA-e

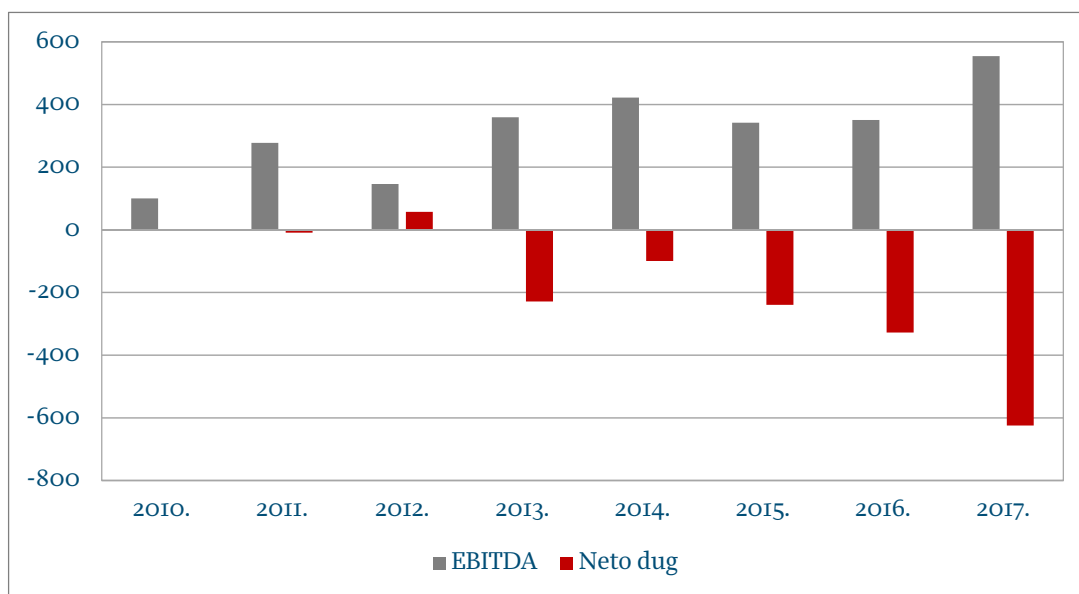
Likvidnost sektora kockanja i klađenja primjerena je – pokazatelj tekuće likvidnosti je visok (najviši u sektoru kockanja i klađenja), s trendom daljnjeg rasta (grafikon 20.), a vlastito financiranje iznosi povoljnih 70%.

Grafikon 20. Tekuća likvidnost i zaduženost u djelatnosti kladionica

Izvor: obrada autora prema podacima FINA-e

Grafikon 21. Neto dug i EBITDA u djelatnosti kladionica (u mil. kn)

Izvor: obrada autora prema podacima FINA-e

Kladionice u posljednjih pet godina posluju s pozicijom pozitivnog neto novčanog tijeka. Iznos se godinama povećavao, uz istodobni rast generiranja novčanog toka aproksimiranog pokazateljem EBITDA. Super Sport je glavni uzrok takvog trenda, međutim Interigre i Germania također su bez duga, dok je intenzivno razduživanje zabilježeno kod Hattrick-PSK-a.

Automat-klubovi i kasina

Segment tržišta koji se odnosi na kasina i automat-klubove pokazuje slične trendove. Za potrebe analize iz djelatnosti automat-klubova i kasina izdvojeni su HL i još neke najveće kladionice iako i one obavljaju tu djelatnost, ali im ona nije dominantan izvor prihoda. Riječ je o koncentriranoj djelatnosti, s dominacijom prvih dvaju aktera – Interigara i International Evone.

Analizom su obuhvaćena poduzeća koja su se tom djelatnošću bavila u 2017., ali i sva poduzeća koja su im prethodila, odnosno koja su u proteklih sedam godina bila predmet pripajanja.

Iz tablice 6. vidljivo je da na najveće sudionike tržišta otpada oko 50% prihoda i zaposlenih, ali istodobno ostvaruju samo 10% doprinosa neto dobiti sektora kockanja i klađenja.

Tablica 6. Profitabilnosti u djelatnosti automat-klubova i kasina

	Prihod (mil. kn)	Zaposleni	EBITDA (mil. kn)	EBIT (mil. kn)	Neto dobit (mil. kn)
Interigre	434	859	67	-2	-2
International Evona	182	207	50	37	30
Wettpunkt	95	72	17	9	9
Adria Casino	61	151	7	4	3
Mulino turizam i hotelijerstvo	52	48	20	7	5
Multi-Star	46	86	11	7	5
Moneo	45	82	9	8	7
Major Internacional	42	94	8	4	3
Brut	40	95	13	7	6
Puni broj	38	25	25	22	18
Top 10 (kasina i automati)	1.006	1.659	216	93	77
Ukupno (kasina i automati)	1.598	3.071	268	69	49
Udio u ukupnom kockanju i klađenju (%)	51	47	32	12	10

Izvor: obrada autora prema podacima FINA-e

Djelatnost automat-klubova i kasina u razdoblju 2010. – 2017. bilježi prosječnu godišnju stopu rasta od 12%, što je dvostruko više od prosječnoga godišnjeg rasta u cjelokupnom sektoru kockanja i klađenja (6%). U posljednjem desetljeću najveći broj pripajanja bilježi se upravo u toj djelatnosti, a predvodi ih poduzeće Interigre kao konsolidator.

Tablica 7. Profitabilnosti u djelatnosti automat-klubova i kasina u 2017. (u %)

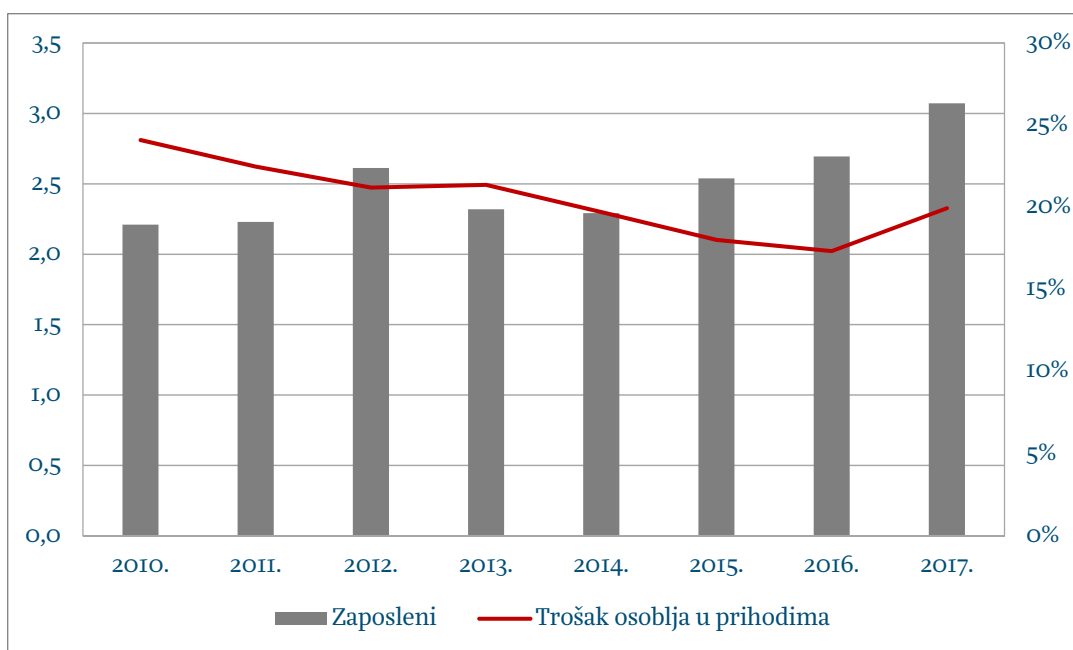
	Marže	EBITDA	EBIT	Neto	ROE	ROCE
Interigre	15	0	0	-1	2	
International Evona	28	20	17	48	39	
Wettpunkt	18	10	10	113	41	
Adria Casino	11	6	5	32	19	
Mulino turizam i hotelijerstvo	37	14	9	5	6	
Multi-Star	23	14	12	26	22	
Moneo	19	17	15	29	26	
Major Internacional	20	11	7	15	12	
Brut	32	18	14	21	19	
Puni broj	65	59	48	104	88	
Prosjek automata i kasina (sva poduzeća)	17	4	3	6	4	
Medijan automata i kasina (sva poduzeća)	18	6	4	15	7	
Prosjek sektora kockanja i klađenja	27	19	15	30	22	

Izvor: obrada autora prema podacima FINA-e

Profitabilnost djelatnosti automat-klubova i kasina niža je od prosjeka sektora kockanja i klađenja zbog slabije profitabilnosti u kasinima – ostvaruju gubitke na razini operativnog rezultata (tablica 7.). Medijalne marže pokazuju nešto veće brojeve od prosječnih, što je rezultat slabije profitabilnosti većih tržišnih aktera, ponajprije Interigara. Ispodprosječna profitabilnost Interigara rezultat je jače investicijske aktivnosti¹ i ukidanja odgođene porezne imovine.

Zaposlenost u djelatnosti automat-klubova i kasina rasla je oko 5% u godini, međutim ona je znatno manja od rasta prihoda koji je iznosio 12% na godinu. Stoga su bruto plaće pale s oko 24% prihoda u 2010. na oko 20% u 2017. (grafikon 22.).

Grafikon 22. Zaposlenost (u tis. kn) i trošak osoblja u automat-klubovima i kasinima (u %)

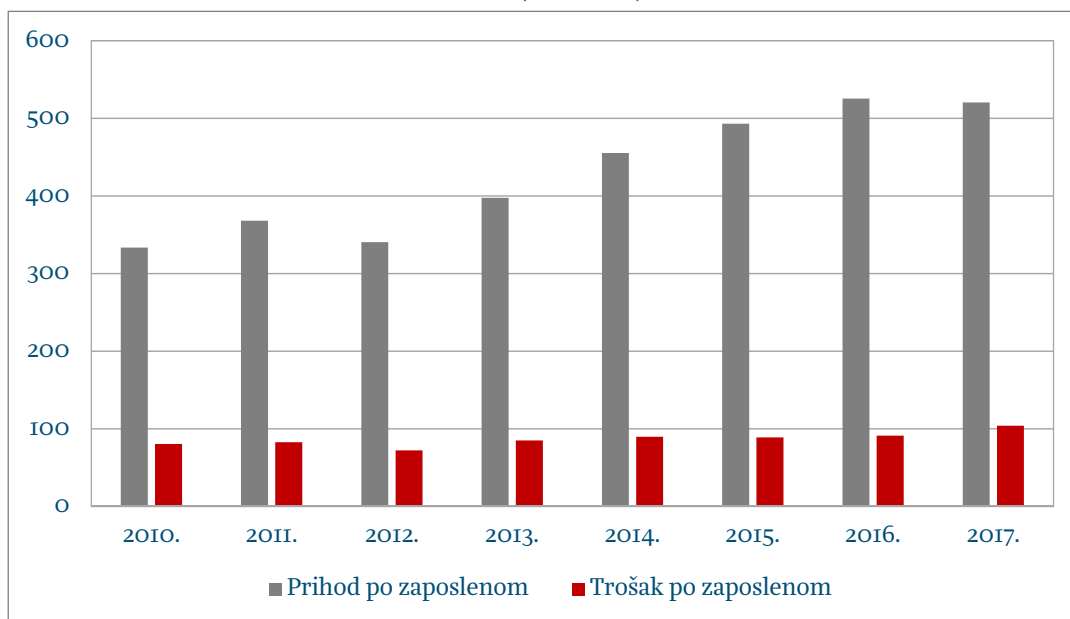

Izvor: obrada autora prema podacima FINA-e

¹ Interigre su poduzeće s tri kasina, 80 poslovnica automat-klubova i 110 kladionica. U 2016. sudjelovali su u pripajanjima, što je vodilo padu profitabilnosti i rastu troškova zbog preuzimanja i integracije.

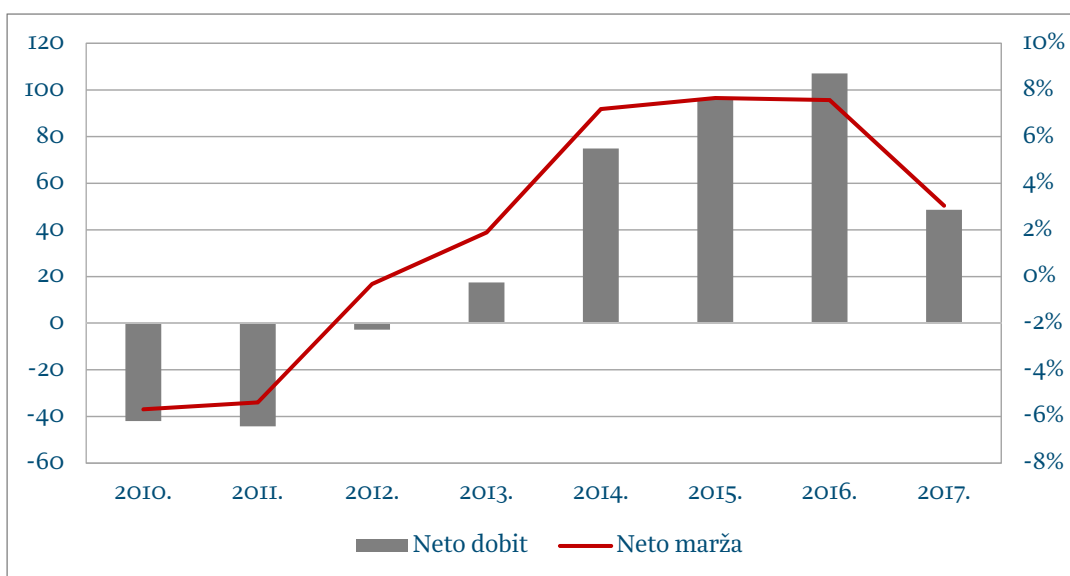
Grafikon 23. Prihod i bruto plaća po zaposlenome u djelatnosti automat-klubova i kasina (u tis. kn)

Izvor: obrada autora prema podacima FINA-e

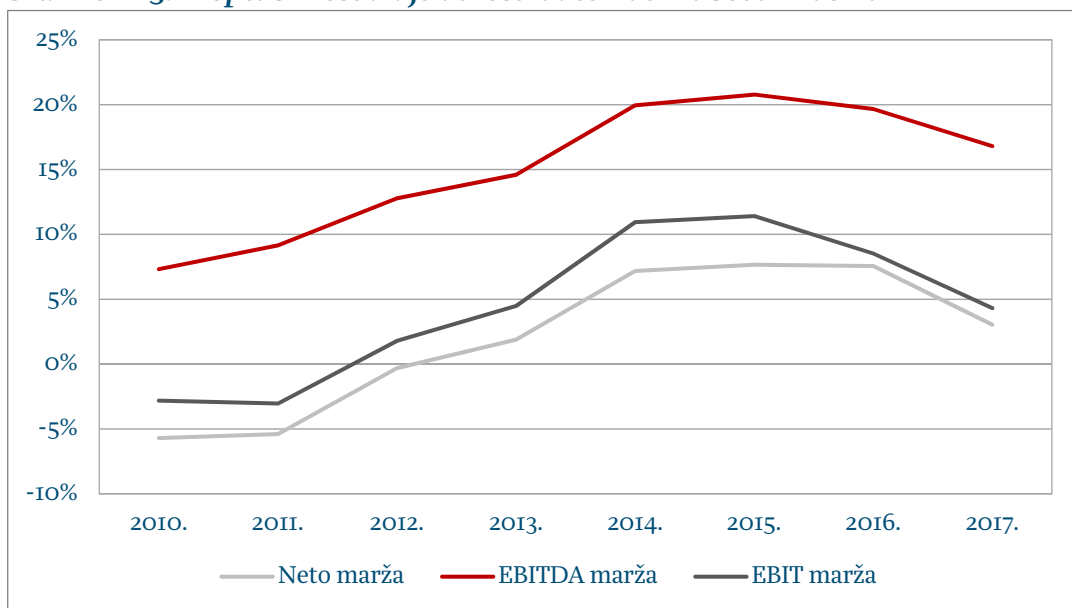
Rast turističkog sektora i ekonomski oporavak RH pozitivno je utjecao na djelatnost automat-klubova i kasina, posebice u primorskim gradovima. Djelatnost se izvukla iz gubitaka nastalih u razdoblju 2010. – 2012. Podbačaj dobiti u djelatnosti automat-klubova i kasina u 2017. (grafikon 24.) posljedica je slabijeg rezultata vodeće kompanije Interigre. Izuzme li se 2017. godina, može se primijetiti da se EBITDA marža stabilizirala na oko 20%, a EBIT na 10% (grafikon 25.). Slabiji rezultat u 2017. djelomično se može pripisati i snažnijoj konkurenciji nakon što je Ministarstvo financija izdalo nove licencije za pravo priređivanja igara na sreću u kasinima.

Grafikon 24. Neto dobit (u mil.kn) i neto marže u djelatnosti automat-klubova i kasina (u %)

Izvor: obrada autora prema podacima FINA-e

Grafikon 25. Profitabilnost u djelatnosti automat-klubova i kasina

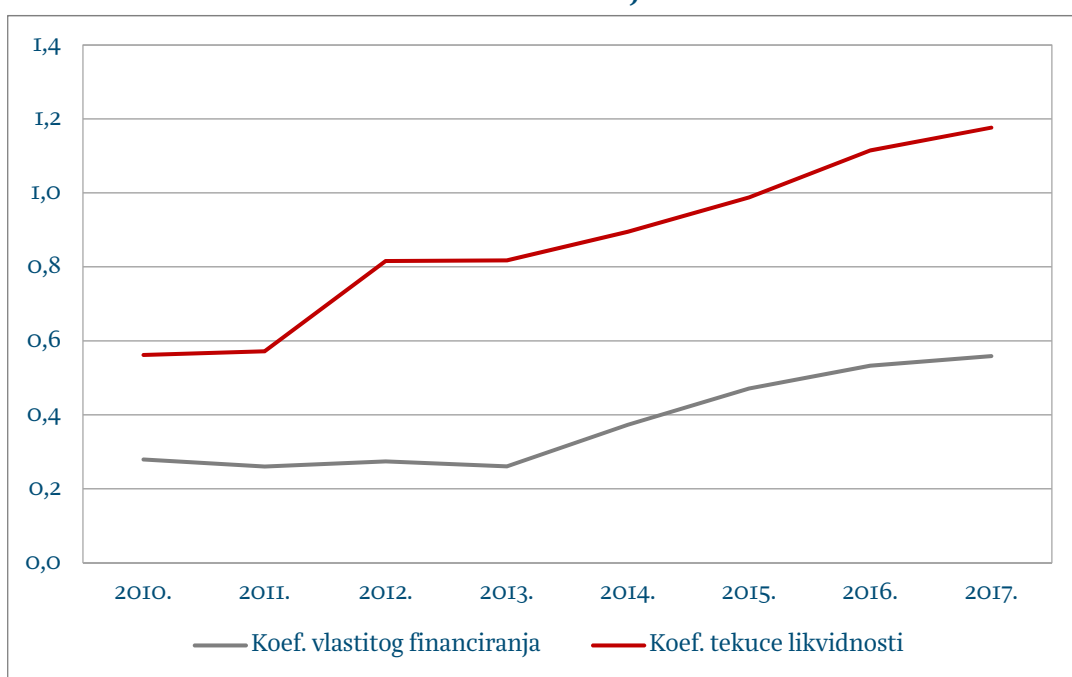

Izvor: obrada autora prema podacima FINA-e

Koeficijent obrtaja imovine u djelatnosti kasina i automat-klubova prilično je stabilan (prosječno 1,8 za dugotrajnu imovinu, odnosno 1 za ukupnu imovinu). Djelatnost kasina ujedno je i kapitalno najintenzivnija zbog nabave opreme i kapitalno nešto intenzivnijega poslovnog modela (što se vidi usporedbom EBITDA i EBIT marže).

Automat-klubovi i kasina poboljšavaju likvidnost, dok je zaduženost na prihvatljivoj razini, uz pozitivan trend rasta (grafikon 26.). Pokazatelji poslovanja automat-klubova i kasina osjetno su slabiji od pokazatelja u djelatnosti kladionica.

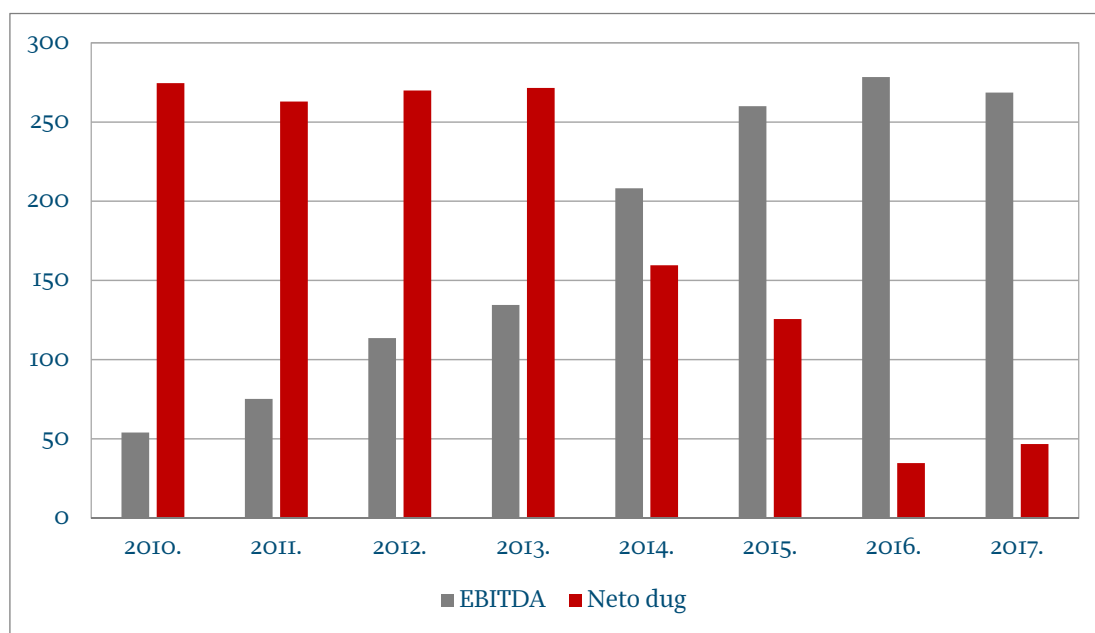
Grafikon 26. Tekuća likvidnost i zaduženost u djelatnosti automat-klubova i kasina

Izvor: obrada autora prema podacima FINA-e

Grafikon 27. Neto dug i EBITDA u djelatnosti automat-klubova i kasina (u mil. kn)

Djelatnost automat-klubova i kasina posljednjih je godina obilježilo smanjenje zaduženosti i rast profitabilnosti. Neto dug je višestruko pokriven godišnjom maržom EBITDA, čime naplata dugova nije upitna (grafikon 27.).

Fiskalni učinak naknada i poreza od igara na sreću u Hrvatskoj

U nastavku rada analiziraju se ukupni izravni fiskalni učinci igara na sreću na proračunske prihode. To su naknade i porezi koje plaćaju priređivači i dobitnici igara na sreću u Republici Hrvatskoj.

Svi porezi i naknade od igara na sreću mogu se podijeliti u dvije skupine. Prvu skupinu čine porezi na lutrijske igre, igre na sreću i klađenje. To su naknade koje priređivači igara na sreću mjesečno plaćaju za:

- priređivanje klađenja,
- priređivanje igara na sreću u automat-klubovima,
- priređivanje igara na sreću u kasinima,
- priređivanje lutrijskih igara na sreću,

te godišnje za:

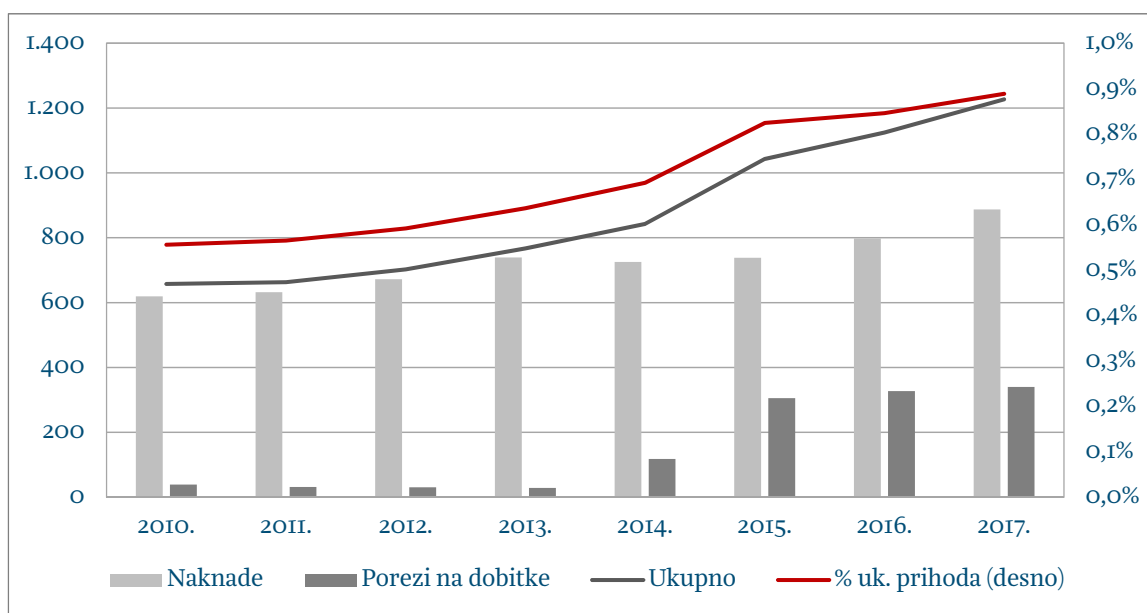
- priređivanje igara na sreću u automat-klubovima,
- priređivanje igara na sreću u kasinima,
- priređivanje igara klađenja.

Prema metodologiji Europske komisije (European Commission, 2019.), godišnje naknade primarno obuhvaćaju naknade radi dobivanja poslovnih i profesionalnih dozvola, a mjesečne su naknade svojevrsan klasični porez na lutrijske igre, igre na sreću i klađenje.

Drugu skupinu čine porezi na dobitke od igara na sreću koje plaćaju igrači u slučaju dobitka, a čine ih: a) porez na dobitke od lutrijskih igara na sreću i b) porez na dobitke od igara klađenja.

Grafikon 28. prikazuje poreze i naknade na igre na sreću u RH u razdoblju 2010. – 2017. Ti prihodi bilježe rast u apsolutnome i relativnom iznosu. U promatranom su se razdoblju udvostručili (sa 657 mil. kn u 2010. na 1,2 mlrd. kn u 2017.), što čini 0,9% ukupnih prihoda od poreza i doprinosa. Najveći dio čine naknade koje plaćaju priređivači pojedinih igara na sreću. Slijede porezi na dobitke od igara na sreću koje plaćaju dobitnici – više od 90% tog iznosa čini porez na dobitke od klađenja. Upravo su promjene poreznog modela iz 2014. pridonijele snažnom rastu poreza na dobitke u razdoblju 2015. – 2017.

Grafikon 28. Porezi i naknade na igre na sreću u Hrvatskoj, 2010. – 2017. (u mil. kn i u %)

Izvor: obrada autora prema European Commission (2019.)

Brojni autori (npr. Torre, Zoričić i Škifić, 2010.) oporezivanje ističu kao glavni motiv za liberalizaciju tržišta igara na sreću. No u Hrvatskoj nije tako. Dva su ključna razloga. Prvo, izravan doprinos igara na sreću proračunskim prihodima niži je od 1%. To je relativno mali iznos u odnosu prema duhanskoj industriji čiji su proizvodi također u kategoriji poroka i izazivaju probleme ovisnosti. Drugo, na razini EU-a porezi od igara na sreću čine prosječno oko 0,4% ukupnih proračunskih prihoda. Stoga se ne može reći da je liberalizacija tržišta u posljednjih desetak godina primarno motivirana punjenjem proračuna (European Commission, 2019.).

Prethodno je analiziran izravan učinak sektora igara na sreću na proračunske prihode. Međutim, priređivači igara na sreću neizravno pridonose proračunskim prihodima. Ako ostvare dobit, kao

pravne osobe dužni su plaćati porez na dobit, a za svoje zaposlenike plaćaju i doprinose, itd. Osim toga, za dobivanje stvarne slike ukupnih prihoda koje država ostvari od igara na sreću potrebno je uključiti i dobit HL-a.

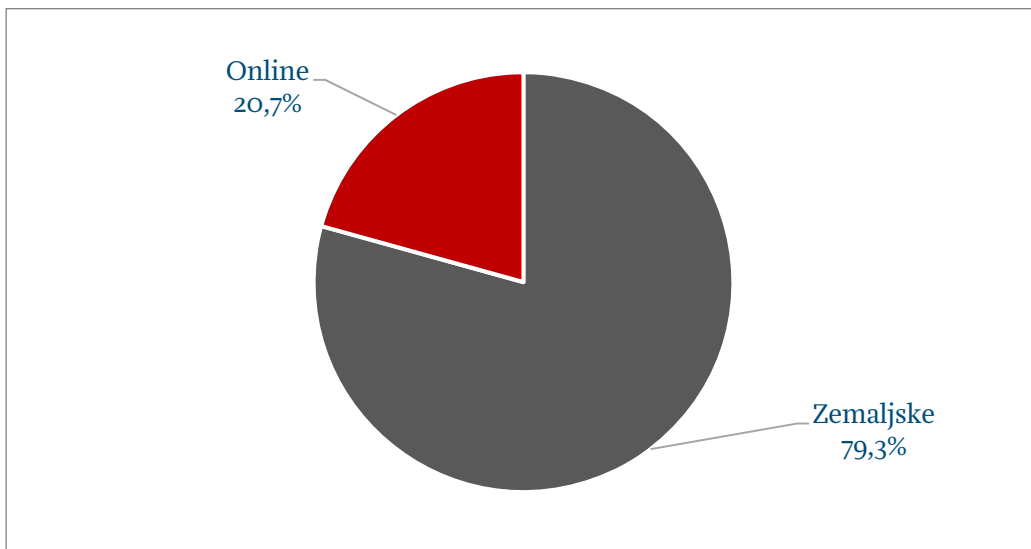
Izazovi tržišta igara na sreću i moguće promjene regulative

Analiza tržišta igara na sreću temelji se na podacima za 2017., a nastavak pozitivnog poslovanja očekuje se i u idućim godinama. To pokazuju i financijski izvještaji glavnih sudionika tržišta za 2018. U toj je godini moguće ostvarenje rekordnih rezultata na razini cijelog sektora, posebice u dijelu sportskog klađenja, što se velikim dijelom može pripisati uspjehu i dugom sudjelovanju hrvatske nogometne reprezentacije na Svjetskom prvenstvu u Rusiji.

Usto, tijekom 2019. Ministarstvo financija izdalo je nalog za zabranu rada 14 inozemnih priređivača igara na sreću. Riječ je uglavnom o internetskim kladionicama koje su svoje usluge u RH nudile ilegalno.² Time se počeo rješavati problem ilegalnih kladionica, a dio „crnog“ tržišta sigurno se „pretočio“ u prihode domaćih priređivača igara na sreću. Prema procjeni Europskog udruženja za klađenje i igre na sreću, udio sivog tržišta u RH iznosi 38%, tj. oko 2 mlrd. kn (EGBA, 2017.).

Nastavlja se postupak okrupnjivanja i smanjivanja broja poduzeća u djelatnosti, što će utjecati na povećanje tržišnog udjela glavnih sudionika zbog preuzimanja manjih konkurenata, primarno u dijelu klađenja i automat-klubova.

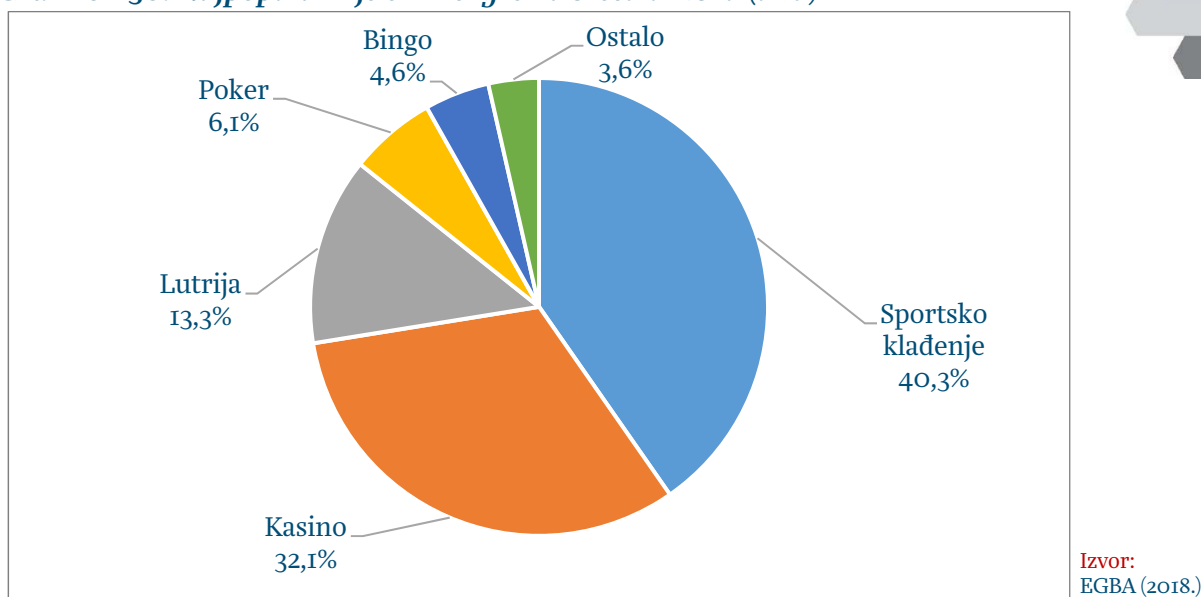
Grafikon 29. Udio zemaljskih i online igara na sreću u EU-u (u %)

Izvor:
EGBA (2018.)

² Postupak sprečavanja ilegalnih djelatnosti reguliran je Pravilnikom o provedbi Općega poreznog zakona (NN 45/19) koji je stupio na snagu početkom svibnja 2019.

Grafikon 30. Najpopularnije online igre na sreću u EU-u (u %)

Digitalizacija je važan čimbenik promjena kako za priređivače, tako i za same igrače. Naime, igrači se sve više koriste pametnim telefonima, a sve im važnijim postaje i personalizirani korisnički doživljaj. To je posebice vidljivo u mlađe generacije igrača (tzv. *milenijalaca*). U EU-u online igre na sreću već čine više od 20% tržišta (grafikon 29.). U 2017. u zemljama EU-a na online igre na sreću trošilo se 19,6 mlrd. EUR, a u 2020. očekuje se da će to biti 24,7 mlrd. EUR (EGBA, 2018.). Ukratko, tvrtke koje se bolje i brže prilagode tim trendovima, bolje će proći u tržišnoj utakmici. Budući da su najpopularnije online igre klađenje i kasino (grafikon 30.), prethodna je analiza pokazala da su upravo tvrtke koje su pratile trendove i razvijale taj oblik poslovanja izašle kao tržišni pobjednici (npr. Super Sport, Interigre, pa čak i HL, koji u segmentu online kasina ostvaruje zadovoljavajuće rezultate).

Pitanje digitalizacije osobito je potrebno promotriti sa stajališta zajedničkog tržišta EU-a, na kojemu se posljednjih godina pokušava stvoriti zakonski konsenzus o online igrama na sreću jer zemlje članice imaju različite zakone. U većini zemalja Unije za priređivanje online igara potrebna je licencija, dok manji dio zemalja ima monopol na igre na sreću, pa tako i na online igre. U manjini su zemlje u kojima su zabranjene online igre na sreću, no njihove igrače to ne sprečava da ih igraju kod priređivača iz drugih zemalja.

Budućnost sektora igara na sreću u RH odredit će i odnos države kako prema tom sektoru, tako i prema HL-u, koji je ostao jedini priređivač u domaćemu državnom vlasništvu. Jačanje HL-a u segmentima igara na sreću u kojima nema monopol (klađenje, automat-klubovi i kasina) ovisit će o razvoju regulative i o poreznom modelu. Promjenom oporezivanja dobitaka od klađenja 2015. znatno je porasla ta vrsta proračunskog prihoda, koja čak premašuje mjesečnu naknadu što je plaćaju priređivači. Budući da porez na dobitke destimulira (male) igrače i potiče nelegalno klađenje, valja razmisliti o povećanju naknada koje plaćaju priređivači klađenja i o vraćanju izuzeća oporezivanja malih dobitaka koje je ukinuto početkom 2015. Tako bi se teret oporezivanja prebacio s igrača na priređivače. Osim spomenute promjene strukture poreza, u poboljšanju naplate poreza

i kontrole prometa postoji i prostor za daljnja poboljšanja putem fiskalizacije, koja još uvijek ne postoji u kasinima i automat-klubovima (čl. 64 OPZ-a).

Jačanjem tržišta igara na sreću sve je veći i problem ovisnosti. Naime, procjenjuje se da je učestalost kockanja u odrasloj populaciji 1% – 1,5% i više, te se može reći kako je u Hrvatskoj najmanje 50.000 ljudi ovisno o kockanju, što je više nego zabrinjavajući broj (PBSVI, 2019.). Treba očekivati da će sa širenjem tržišta, posebice preko internetskih igara, problem ovisnosti postati još ozbiljniji. Očito je postojeća regulacija nedostatna i zahtijeva prilagodbe ne samo u segmentu oporezivanja nego i u ograničavanju radnog vremena za priređivače zemaljskih igara te obvezu priređivača igara na sreću da informiraju igrače o rizicima online i zemaljskog kockanja odnosno klađenja.

Stoga je u prevenciju potrebno aktivnije uključiti i priređivače igara i njihove udruge (Hrvatska udruga za igre na sreću i Hrvatska udruga priređivača igara na sreću). Naime, i u tom segmentu gospodarstva poslovanje mora biti društveno odgovorno, a podizanje svjesnosti i osjetljivosti društva na problem ovisnosti o igrama na sreću ne bi trebao biti samo problem države kao regulatora.

Potencijal razvoja tržišta ne treba isključivo promatrati u svjetlu postojećega tržišnog modela. Ograničenja koja proizlaze iz prethodnog prijedloga strože regulacije mogu se kompenzirati na drugim područjima. Drugim riječima, Hrvatska je turistička zemlja, a uz turizam i hotele svugdje se u svijetu vežu djelatnosti kao što su kasina i automat-klubovi. Treba razmotriti i druge modele koji bi obogatili turističku ponudu proizvodima i uslugama igara na sreću i time stvorili novi, zasad nepostojeći, prihod od turista koji u velikom broju posjećuju našu zemlju ili su u tranzitu kroz RH.

Zaključak

Igre na sreću su manji, ali izrazito dinamičan segment hrvatskoga gospodarstva. Analiza tržišta igara na sreću u većem je dijelu obuhvatila razdoblje 2010. – 2017. Nakon financijske krize od 2010. tržište igara na sreću bilježi rast i oporavak. Na rast tržišta osim promjene regulative u 2014. velik utjecaj ima i razvoj digitalizacije, posebice u dijelu online igara na sreću.

Tržište igara na sreću, osim profitabilnosti, karakterizira i izrazita koncentracija, koja je djelomice rezultat pripajanja i akvizicija te ulaska inozemnog kapitala. U Hrvatskoj je rastao prihod od igara na sreću bez obzira na smanjenje broja poduzeća i zaposlenih u promatranom razdoblju. Tako su u 2017. ukupni prihodi te djelatnosti premašili 3 mlrd. kn. Četiri glavna priređivača igara čine više od 60% tržišta. To su: Super Sport, HL, Interigre i Hattrick-PSK. S obzirom na koncentraciju tržišta, svaka od tih tvrtki tržišni je lider u pojedinom segmentu igara na sreću.

Cjelokupni sektor igara na sreću dijeli se na lutrijske igre, kasina, automat-klubove i kladionice. U lutrijskom segmentu HL ima monopol i posljednjih godina bilježi rast i u ostalim segmentima igara na sreću. Međutim, prema rastu prihoda, produktivnosti rada i profitabilnosti, HL i dalje zaostaje. Kladionice su u najvećem dijelu pridonijele profitabilnosti i rastu prihoda sektora igara na sreću. Samo šest poduzeća u RH ima dozvolu za obavljanje djelatnosti klađenja, a glavni su Super Sport i Hattrick-PSK. Priređivači koji su primarno fokusirani na klađenje ulaze i u druge dijelove tržišta,

ponajprije u segment kasino-igara preko interneta, što im osigurava prosječnu godišnju stopu rasta prihoda od 8%.

Automat-klubovi bilježe prosječnu godišnju stopu rasta od 12%, što je dvostruko više od stope rasta u cijelom sektoru (6%). Najveći broj pripajanja bilježi se u toj djelatnosti. Kasina pokazuju slične trendove kretanja u poslovanju kao i automat-klubovi jer je riječ o komplementarnim segmentima tržišta koji imaju iste glavne sudionike.

Tržište igara na sreću u Hrvatskoj i dalje znatno raste. Istina, relativno je sporija prilagodba regulacije takvom rastu, kao i problemima što ih donosi razvoj tržišta igara na sreću, posebice u smislu sprečavanja ovisnosti i jačanja društvene odgovornosti priređivača igara na sreću. Primarni su regulatorni instrumenti naknade koje plaćaju priređivači te porez na dobitke što ga plaćaju igrači. U tom području postoji prostor za preraspodjelu tereta s igrača na priređivače. Očekuje se daljnji rast i razvoj tržišta igara na sreću, posebice zbog razvoja internetskih igara, ali i zbog poboljšanja regulacije na razini EU-a.

Literatura

1. Anić, I. D. i Vouk, R., 2000. Usporedba regulacije igara na sreću u Republici Hrvatskoj i u zemljama Europske unije. *Hrvatska gospodarska revija*, 9, 1-10.
2. Bodor, D. i sur., 2018. Prevalence of pathological prenatal gambling among alcohol addicts in outpatient treatment in the City of Zagreb: A cross-sectional study. *Psychiatria Danubina*, 30(3), 348-355.
3. EGBA, 2017. *Interactive map – Illegal gambling. European Gaming and Betting Association.*
4. EGBA, 2018. *European Online Gambling – Key Figures 2017.* European Gaming and Betting Association.
5. European Commission, 2019. *Data on taxation, National tax lists.*
6. FINA, 2019. *Javna objava financijskih izvješća svih trgovačkih društava u RH.* Zagreb: Financijska agencija.
7. Horak, H., Dumančić, K. i Pošćić, A., 2017. *Regulacija igara na sreću u Europskoj uniji.* Zagreb: Školska knjiga.
8. Hrvatska Lutrija, 2013. *Plan poslovanja i razvitka HL za trogodišnje razdoblje 2013. – 2015.* Zagreb: HL.
9. Odluka o davanju prava priređivanja igara klađenja. NN 116/18.
10. Odluka o davanju prava priređivanja igara na sreću na automatima, NN 116/18.
11. Odluka o davanju prava priređivanja igara na sreću u casinima, NN 116/18.
12. Opći porezni zakon, NN 115/16, 106/18.
13. PBSVI, 2019. *Kocka – terapijsko-rehabilitacijski program za ovisnost o kockanju.* Zagreb: Psihijatrijska bolnica Sv. Ivan Zagreb.
14. Pravilnik o dobivanju odobrenja (licencije) za rad u casinu, NN 78/10.
15. Pravilnik o obveznim evidencijama za obračun naknade od priređivanja igara na sreću, NN 8/15.
16. Pravilnik o priređivanju igara klađenja na daljinu, NN 8/10, 63/10, 22/15.
17. Pravilnik o priređivanju igara na sreću u casinima putem interaktivnih prodajnih kanala online igranja, NN 78/10.
18. Pravilnik o priređivanju lutrijskih igara, NN 78/10, 69/11, 22/15, 45/16, 101/18.
19. Pravilnik o priređivanju nagradnih igara, NN 8/10.

20. Pravilnik o prostornim i tehničkim uvjetima za priređivanje igara na sreću u casinima, na automatima i uplatnim mjestima kladionica, NN 38/10, 130/10, 69/11, 15/12, 151/14.
21. Pravilnik o provedbi Općeg poreznog zakona, NN 45/19.
22. Pravilnik o tehničkoj ispravnosti automata i stolova za igre na sreću, NN 38/10, 130/10, 49/13, 12/14.
23. Torre, R., Zoričić, Z. i Škifić, B., 2010. Pojavnost i zakonodavna regulacija kockanja. *Medica Jadretina*, 40(1-2), 27-31.
24. Zakon o igrama na sreću, NN 87/09, 35/13, 158/13, 41/14, 143/14.
25. Zoričić, Z., Torre, R. i Orešković, A., 2009. Kockanje i klađenje – ovisnosti novog doba. *Medicus*, 17(2), 205-209.

Fiscus

Fiscus je analitička serijska publikacija Instituta za javne financije. Predmet analiza su aktualna ekonomska pitanja koja utječu na stabilnost javnih financija ili se odnose na proizvodnju dobara i pružanje usluga od šireg društvenog interesa. Riječ je o temama kojima u znanstvenoj i stručnoj javnosti nije posvećena primjerena pozornost, a odnose se na sektore ekonomije u kojima je na bilo koji način (izravno ili neizravno) zastupljen javni interes. Na znanstvenim i stručnim temeljima se nastoje osnažiti i potaknuti rasprave o uspostavljanju i očuvanju stabilnosti hrvatskih državnih financija i gospodarstva promoviranjem transparentnog, razboritog i odgovornog upravljanja. Stoga su teme usmjerene na identifikaciju i kvantifikaciju potencijalnih rizika koji mogu narušiti stabilnost javnih financija, razvoj tržišta, konkurentnost hrvatskog gospodarstva i ekonomski položaj stanovništva.

Vizija Fiscusa je postati pouzdani izvor sektorskih analiza kroz prizmu međudjelovanja javnog i privatnog sektora u Hrvatskoj.

Misija Fiscusa je identificirati ključne izazove s kojima se suočavaju pojedini gospodarski sektori i nuditi prijedloge za poboljšanje i očuvanje dugoročne stabilnosti hrvatske ekonomije.

Glavni ciljevi su:

- dubinska analiza financijskog poslovanja institucija u javnom sektoru i institucija koje su na bilo koji način povezane s proizvodnjom dobara i pružanjem usluga od šireg društvenog interesa;
- bolje razumijevanje financijskih posljedica njihova poslovanja i povećanje odgovornosti;
- pružanje objektivne informacije široj stručnoj javnosti i investitorima o njihovom poslovanju;
- pomoći u uklanjanju administrativnih prepreka razvoju konkurentnosti i tržišta.

Nakladnik: Institut za javne financije
Zagreb, Smičiklasova 21
Tel. (+385 1) 4886 444 | fiscus@ijf.hr
Urednici: Anto Bajo i Marko Primorac
www.ijf.hr/fiscus

